

FULLMÄKTIGES I RIKSBANKEN
AVGIVNA FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE
FÖR ÅR 1970

Till Riksdagen

Jämlikt föreskrift i 37 § lagen för Sveriges Riksbank får fullmäktige i riksbanken avgiva härvid fogade berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1970.

Valutastyrelsens årsberättelse till fullmäktige återgives i bilaga 1.

Redogörelser för utvecklingen under år 1970 av Riksbankens Jubileumsfond och Fonden för riksbankens pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne återfinns i bilagorna 2 respektive 3.

Stockholm den 21 januari 1971.

JOHN ERICSSON

ERIK WÄRNBERG
BIRGER NILSSON

PER ASBRINK
OLLE DAHLÉN

TORSTEN BENGTSON
ALLAN HERNELIUS

/Karin Asbrink

INNEHÅLL

	Sid.
Kreditpolitiken	5
Kreditmarknaden	14
Utvecklingen hos olika låntagargrupper	15
Olika kreditinstitutioners utbud på kreditmarknaden	21
Obligationsmarknaden	27
Betalningsbalansen	30
Bytesbalansen	32
Kapitaltransaktioner	38
Tilldelade SDR	40
Restposten	40
Bankernas utlandsställning	40
Valutamarknaden	42
Internationellt finansiellt samarbete	44
Riksbankens bokslut	49
Utgående balansräkning	50
Vinst- och förlusträkning	52
Inom linjen förda tillgångar och skulder	54
Utlåning från vissa lånefonder	55
Riksbankens styrelse och vissa förvaltningsåtgärder	58
Bilagor	
1. Valutastyrelsens berättelse	68
2. Riksbankens Jubileumsfond	78
3. Fonden för riksbankens pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne	80

Kreditpolitiken

Den snabba och kraftiga konjunkturuppgången under första halvåret 1969 medförde att den svenska ekonomin redan under andra halvåret arbetade under fullt utnyttjande av tillgänglig kapacitet i flertalet branscher. De tendenser till överhettning på arbetsmarknaden och överskottsefterfrågan på varor och tjänster som därvid gjorde sig märkbara förstärktes och nådde sin kulmen under första halvåret 1970. Högkonjunkturen blev bestående under hela år 1970, ehuru den dämpades mot slutet av året. Arbetslösheten nådde, om man borträknar systematiska säsongrörelser, sin lägsta nivå redan kring ingången av 1970. Den ökade dock endast svagt under loppet av året. Arbetskraftsefterfrågan mätt i antalet lediga platser steg å andra sidan ända fram till maj—juni och nådde därvid betydligt över nivån vid föregående konjunkturtopp 1965—66. Läget inom byggnadssektorn var dock mindre ansträngt än åren 1965 och 1966 och industrin har under den nuvarande högkonjunkturen, bl. a. till följd av ökad invandring, haft något lättare att dra till sig arbetskraft än under den förra. Orderingången inom industrin expanderade emellertid kraftigt och de stora orderstockarna fortsatte att växa under loppet av 1970. Det inhemska konjunkturläget gav sålunda icke anledning till några lättnader i de omfattande kreditpolitiska åtgärder som vidtagits under 1969. En fortsatt åtstramning var motiverad även för att förhindra en utströmning av valutor. Det kraftiga utflödet av valutor under första delen av 1969 hade visserligen bromsats upp efter skärpningen av kreditpolitiken i juli samma år och t. o. m. förbytt i ett visst inflöde under sista kvartalet, då en bättre balans skapats på valutamarknaderna efter revalveringen av den västtyska marken. Återflödet till Sverige omedelbart efter revalveringen blev dock förhållandevis ringa jämfört med inflödet i många andra länder. Några nämnvärda förändringar i ränteläget i utlandet, som skulle ha kunnat medföra ökat valutainflöde till Sverige, inträffade ej heller omedelbart.

I rådande läge förnyades de under 1969 gällande överenskommelserna med kapitalmarknadsinstituterna med endast smärre modifikationer. För postbanken, sparbankerna och försäkringsbolagen gällde oförändrat att de skulle placera minst 66 $\frac{2}{3}$ procent av nettoökningen av sina placeringar i s. k. prioriterade tillgångar. Till dessa räknades kassa, nettofordringar på inhemska kreditinstitut, statspapper, bostadsobligationer samt bostadsbyggnadslån och andra krediter till nybyggda bostadsfastigheter. En motsvarande uppgörelse gällde tidigare även för allmänna pensionsfonden. Den ersattes nu med en ordning enligt vilken allmänna pensionsfonden icke skulle placera ett större belopp i oprioriterade tillgångar, återlånen undantagna, under 1970 än året innan. I 1969 års överenskommelse med central-kassorna för jordbrukskredit hade föreskrivits att dessa skulle avsätta en tredjedel av sin inlåningsökning under året i likvida tillgångar, vari inräknades kassa, nettofordringar på inhemska banker, obligationer samt skattkamarväxlar. I överens-

kommelsen för 1970, som träffades i maj, utsträcktes detta krav till att gälla centralkassorna och Jordbrukets Bank gemensamt. Till ökningen av inlåningen och de likvida tillgångarna i centralkassorna lades därvid ökningen av inlåningen respektive inlåningsöverskottet från allmänheten i Jordbrukets Bank.

De på grundval av Kungl. Maj:ts förordnanden av riksbanken under 1969 utfärdade tillämpningsföreskrifterna om likviditets- och kassakvoter för affärsbankerna var icke tidsbegränsade och ändrades icke under 1970. Likviditetskvoten hade fastställts till 30 procent för de fem största bankerna samt för Sparbankernas Bank och Jordbrukets Bank. För övriga banker utgjorde kvoten 24 procent. Kassakvoten hade bestämts till en procent. Det system med individuella limiter för affärsbankernas upplåning i riksbanken, som likaledes införts under 1969, bibehölls under 1970. Limiterna justerades under första delen av året på samma sätt som tidigare med hänsyn till säsongrörelserna i bankernas upplåningsbehov men också med beaktande av huruvida bankerna visade återhållsamhet i sin utlåning till andra ändamål än bostadsbyggandet. I motsats till vad som skedde under 1969 inträffade under 1970 inga överskridanden av limiterna.

Som en riktpunkt för affärsbankernas utlåning till andra ändamål än bostadsbyggande hade vid åtstramningen i mitten av 1969 angivits att den utestående stocken av sådana krediter borde vara oförändrad för året som helhet. Den hade växt starkt under första delen av året, men genom att den därefter pressades ned kraftigt, i synnerhet under sista kvartalet, nåddes en nivå som översteg utestående lån vid årets början med endast ca 700 mkr. Ehuru ingen ny riktpunkt omedelbart sattes för ifrågavarande utlåning under 1970 stod det ändå klart att en expansion under alla omständigheter måste hålla sig inom mycket snäva gränser. Situationen skärptes emellertid efterhand. De inflationistiska tendenserna blev alltmer tydliga som en följd av tillspetsningen i den inhemska konjunkturen och av den starka stegringen i den internationella prisnivån, som icke kunde undgå att få återverkningar även i Sverige. Betalningsbalansen försvagades ytterligare. Särskilt märkbar var ansvällningen av importen som trots en betydande exportstegring ledde till starkt växande underskott i utrikeshandeln. Effekterna härav på valutareserven uppvägdes delvis av en markant omsvängning i utvecklingen av restposten i betalningsbalansen, sannolikt till största delen bestående av handelskrediter. Därtill torde ha bidragit att kreditpolitiken på vissa håll i utlandet blev något mindre restriktiv med en nedgång framför allt i de korta räntorna i Förenta Staterna och på eurodollarmarknaden. För att förhindra korttidsrörelser lät riksbanken valutautflödet ge utslag i kursen och dollarkursen tilläts stiga inom ramen för gällande marginalkurs. Utvecklingen av affärsbankernas lån till andra ändamål än bostadsbyggandet var oroande. Under första kvartalet växte det utestående beloppet av dessa lån i samma höga takt som under motsvarande period året innan.

I det läget träffades den 29 april efter överläggningar, som tillkommit på riksbankens initiativ, en uppgörelse mellan riksbanken och affärsbankerna vari förutsättningarna för bankernas kreditgivning under återstoden av 1970 precisades. Överenskommelsen begränsades till att gälla bankföreningens medlemmar och inne-

fattade sålunda icke Sparbankernas Bank och Jordbrukets Bank. I uppgörelsen åtog sig affärsbankerna att var för sig hålla utestående lån till allmänheten exklusive bostadsbyggnadskrediter, d. v. s. den s. k. »övriga» utlåningen, under ett »tak» som för maj och juni finge stiga till 6 respektive 5 procent över motsvarande kreditvolym i slutet av 1969 men därefter skulle sjunka rätlinjigt till 4 procent för 1970 som helhet. Det förutsattes därvid att bankerna icke vidtog åtgärder i syfte att temporärt nedbringa kreditvolymen eller medverkade till en utvidgning av kreditgivningen utanför banksystemet. Reglerna för affärsbankernas upplåning i riksbanken modifierades samtidigt i mer liberal riktning, förutsatt att bankerna iakttog föreskrivna likviditets- och kassakvotskrav och icke överskred taket för den »övriga» utlåningen. De skärptes å andra sidan om något av sistnämnda villkor icke uppfylldes. Under förutsättning att föreskrivna villkor var uppfyllda kunde bank liksom tidigare till sedvanlig ränta, d. v. s. diskontot eller, vid fler än fem dagars bankupplåning i riksbanken, diskontot plus en procentenhet, låna ett belopp motsvarande högst hälften av det egna kapitalet. För de speciellt påfrestade månaderna maj och juni höjdes emellertid gränsen till hela det egna kapitalet och för juli till 75 procent av det egna kapitalet. Vid upplåning utöver dessa gränser skulle gällande straffräntesats tillämpas, d. v. s. diskontot plus tre procentenheter. Limiter för bankernas upplåning i riksbanken bibehölls. De skulle för varje bank fastställas så att dess beräknade behov av upplåning från riksbanken tillgodosågs, sedan lånemöjligheterna på marknaden utnyttjats. Upplåning utöver limiten kunde medges, varvid räntesatsen kunde sättas något högre än diskontot plus tre procentenheter. Om bank underskred den föreskrivna likviditetskvoten eller överskred utlåningstaket skulle dock straffränta uttas på hela upplåningen under en eller två månader. I allvarigare fall av överskridande av utlåningstaket kunde upplåningsrätten inskränkas och kännbara avgifter uttagas om upplåningslimiten ej iakttoogs. Underskridande av kassakvot skulle medföra att upplåningsrätten i riksbanken omedelbart drogs in tills vidare.

De nya reglerna för bankernas upplåning i riksbanken tillämpades fr. o. m. maj månads ingång med undantag för bestämmelser vid underskridande av likviditetskvot, som gjordes tillämpliga först fr. o. m. 15 juni och då avsåg kvotunderskridanden i slutet av maj. Dessutom gällde vissa övergångsregler till 15 juni för sådana banker som vid tidpunkten för uppgörelsen saknade upplåningsrätt i riksbanken.

För att ytterligare förstärka incitamentet för bankerna att uppfylla gällande krav beträffande utlåningstak, likviditets- och kassakvot samt gjorda åtaganden gentemot inrikesdepartementet angående bostadskreditgivningen skulle, förutsatt att ifrågavarande krav och åtaganden uppfylldes, ränta gottgöras fr. o. m. 1 maj till årets slut på den del av banks checkräkning i riksbanken, som motsvarade kassakvoten. Räntesatsen fastställdes till att vara lika med diskontot. Räntan skulle utbetalas efter årets utgång. Vid bedömning av huruvida riktlinjerna följts förklarade sig riksbanken beredd att bortse från ett tillfälligt underskridande av likvidi-

tetskvot liksom att från fall till fall bedöma ett överskridande av utlåningstaket i maj.

I linje med syftet att uppnå den eftersträlvade utvecklingen av »övrig» utlåning och för att underlätta en sådan utveckling åtog sig bankerna på riksbankens förslag att genomföra vissa åtgärder syftande till en nedskärning av bankernas beviljade krediter i räkning, givetvis med undantag för byggnadskrediter till bostäder. På denna punkt innebar uppgörelsen att bankernas kunder med kredit i räkning erbjöds att välja mellan två alternativ. Det ena innebar att kreditkontraktet skrevs om att gälla till den 1 april 1971, men med nedskärning av det beviljade beloppet med minst 20 procent och med uppjustering av kreditavgiften och räntesatsen med vardera 0,25 procentenheter. Det andra alternativet innebar att kreditkontraktet omedelbart sades upp med verkan från nästa förfallodag och med uttalande att såväl frågan om eventuell förnyelse av kontraktet efter denna dag som frågan om en erforderlig reduktion av beloppet finge bli avhängigt av då rådande kreditmarknadsläge och kreditpolitiska krav. I detta fall uppjusterades den tillämpade räntesatsen omedelbart med en halv procentenhet och genomfördes från nämnda förfallodag en höjning av kreditavgiften med en procentenhet att för ifrågasvarande kontrakt utgå intill utgången av 1971. Från kraven på nedskärning av limiterna skulle vara undantagna kommersiella krediter i räkning på belopp om högst 100 000 kronor, varmed de mindre företagens särskilda intressen avsågs bli tillgodosedda. För krediter i checklöneräkning förutsattes bankerna vidtaga åtgärder för en nedskärning i annan ordning. Vissa andra undantag ansågs också motiverade, exempelvis för byggnadskrediter till annat än bostadsbyggande och i sådana fall då räkningsskredit med fast amorteringsplan hade lagts upp för lån som närmast var att betrakta som topplån för bostadsändamål.

Motsvarande krav på nedskärning av krediter i räkning riktades även mot sparbankerna och centralkassorna för jordbrukskredit samt postbanken.

Efter avtalet med bankerna skedde en klar omsvängning i utvecklingen av den »övriga» utlåningen. Expansionen, som normalt är koncentrerad till första halvåret, fortsatte visserligen under maj men var då betydligt svagare än väntat. I slutet av maj hade den sammanlagda kreditvolymen för de i uppgörelsen deltagande bankerna stigit till närmare 4 procent över nivån vid årets ingång. Därefter sjönk kreditvolymen redan i juni till ca en procent över sistnämnda nivå för att i oktober och december till och med understiga denna, om än obetydligt. För året som helhet sjönk utestående »övriga» lån i affärsbankerna exklusive Sparbankernas Bank och Jordbrukets Bank med 0,3 procent och i samtliga affärsbanker med 0,2 procent. Vad gäller de olika bankernas anpassning av sin utlåning till utlåningstaket förekom i maj ett fall av relativt obetydligt överskridande, i övrigt uppfylldes kraven under hela den period »taket» tillämpades. Kassakvotskravet uppfylldes kontinuerligt under den tid som återstod av året efter det att uppgörelsen hade träffats. Däremot underskred under maj månad sex av affärsbankerna föreskrivna likviditetskvoter och för tre av dem upprepades detta i juni. För sistnäm-

da tre banker reducerades räntegottgörelsen på innestående medel på checkräkning i riksbanken till hälften av det belopp som skulle ha utbetalats om samtliga förpliktelser enligt överenskommelsen uppfyllts.

Under sensommaren kunde konstateras att marginalen mellan bankinstitutens in- och utlåningsräntor, vilken varit praktiskt taget oförändrad under hela 60-talet, vidgats. En icke obetydlig uppjustering av utlåningsräntorna hade ägt rum, främst i affärsbankerna. Uppjusteringarna hade icke skett i samband med någon räntepolitisk åtgärd och riksbanken hade heller icke informerats. Vid överläggningar som under hösten hölls mellan riksbanken och de olika grupperna av bankinstitut ansåg sig riksbanken i det uppkomna läget icke kunna kräva att uppjusteringarna i räntesatserna generellt skulle tas tillbaka omedelbart. Några ytterligare höjningar utöver redan av riksbanken noterade skulle icke äga rum och tveksamma fall skulle bli föremål för vidare diskussioner mellan riksbanken och den berörda banken i syfte att nå en tillfredsställande lösning. Inlåningen på särskilda villkor, den s. k. specialinlåningen, togs också upp till behandling. De extra kostnaderna för denna inlåning skulle på någon sikt sänkas eller elimineras. Den räntabilitetsförbättring, som härigenom vanns, skulle utnyttjas för en sänkning av utlåningsräntorna och även i övrigt skulle alla möjligheter tillvaratas för att återställa den relation mellan in- och utlåningsräntor, som i stort sett gällt under hela 60-talet. Vid överläggningarna fastslogs att bankerna i sin räntesättning framdeles liksom tidigare normalt skulle följa ändringarna i det officiella diskontot och att riksbanken skulle hållas informerad om av bankerna tillämpade räntesatser. Viktigare ändringar i dessa skulle i förväg diskuteras med riksbanken och ränteutvecklingen följas genom periodisk, för ändamålet insamlad statistik. Det förutsattes slutligen att bankerna skulle annonsera tillämpade räntesatser och ändringar i dessa mer utförligt än tidigare.

Då förhandlingar på nytt togs upp med affärsbankarna i december för att dra upp riktlinjerna för kreditpolitiken under 1971 var läget i väsentliga avseenden annorlunda än vid uppgörelsen i april. Den inhemska högkonjunkturen hade, som nämnts, dämpats och handelsbalansen hade gradvis förbättrats. Samtidigt hade den ekonomiska politiken skärpts genom höjning av arbetsgivaravgiften och vissa indirekta skatter. Diskontosänkningar hade också företagits i en rad av de mer betydande industriländerna. Utsikterna för en fortsatt förbättring av handelsbalansen syntes relativt gynnsamma. Å andra sidan fanns det goda skäl till försiktighet i uppmjukningen av kreditpolitiken. Bl. a. kunde det starka kapitalinflöde, som tagit sig uttryck i en stor positiv restpost i betalningsbalansen, snabbt reduceras vid en allmän lättnad i kreditpolitiken. En viss selektiv ökning av affärsbankernas utlåning borde dock enligt riksbankens mening kunna genomföras för att skapa förutsättningar för ett ökat bidrag till finansieringen av industrins investeringar. I den överenskommelse som träffades första veckan i januari 1971 med de affärsbanker som var medlemmar i bankföreningen fann riksbanken det mot denna bakgrund möjligt att slopa utlåningstaket men enighet nåddes samtidigt om att den

ökade friheten i bankernas utlåningspolitik skulle utnyttjas för krediter avsedda att finansiera industrins investeringsverksamhet. För övriga sektorer och ändamål skulle kreditgivningen även i fortsättningen vara starkt restriktiv. I högsta grad gällde detta alla former av konsumtionskredit. För att ge möjligheter att bättre följa utvecklingen och inriktningen av kreditgivningen skulle de av bankföreningen utförda utlåningsanalyserna kompletteras med för ändamålet anpassad statistik. Bankerna borde också successivt reducera sin medverkan i kreditförmedlingen utanför banksystemet. Uppgåelsen förutsatte att en tillfredsställande överenskommelse nåddes mellan inrikesdepartementet och bankerna angående bostadsbyggnadskreditgivningen och riksbanken reserverade sig för de krav på kreditpolitiska åtgärder som kunde komma att ställas om en sådan överenskommelse icke uppnåddes.

Reglerna för bankernas upplåning i riksbanken förenklades och uppmjukades samtidigt, med verkan från den 15 januari 1971. Enligt dessa bestämmelser skulle bank till en räntesats lika med diskontot få låna högst ett belopp som svarar mot tre fjärdedelar av eget kapital, en gräns som kunde höjas under speciellt påfrestande perioder. Över denna gräns skulle en bank få låna till straffräntesatsen som sattes lika med diskontot plus två procentenheter. I jämförelse med tidigare gällande regler innebar detta att villkoren gjordes oberoende av likviditets- och kassakvoternas uppfyllande och att straffräntegränsen höjdes generellt samtidigt som räntesatserna sänktes. Detta innebar att upplåningsräntan skulle komma att ligga på 7 och 9 procent i stället för som tidigare i praktiken 8 och 10 procent. Bestämmelserna för upplåning i riksbanken utgick från riksbankens bedömning av kreditpolitikens möjligheter, men riksbanken underströk samtidigt att de icke innebar någon utfästelse utan kunde ändras med omedelbar effekt.

Även för första halvåret 1971 skulle enligt överenskommelsen ränta till en räntesats lika med diskontot utgå på behållning på checkräkning i riksbanken motsvarande kassakvot förutsatt att kassa- och likviditetskvoter uppfylldes och riktlinjerna beträffande kreditgivningen följdes.

Omfattningen och inriktningen av bankernas kreditgivning skulle bli föremål för genomgång senast efter sex månader i avsikt att bedöma utfallet av de nya riktlinjerna.

Betalningsbalansläget stabiliserades under 1970 efter den markanta försämringen under 1969. Förbättringen hänförde sig helt till en kraftig omsvängning i kapitalrörelserna medan försämringen i bytesbalansen fortsatte. Underskottet i bytesbalansen steg från en miljard kronor 1969 till över en och en halv miljard kronor 1970, vilket främst sammanhängde med en kraftig försämring i turistnettot. Ett markant omslag i handelsbalansens utveckling ägde rum under loppet av året. Tillspetsningen av konjunkturen under första delen av året och framförallt de då mycket omfattande lagerinvesteringarna medförde att handelsbalansens underskott ökade kraftigt trots en gynnsam utveckling av exporten. Då lagerkonjunkturen bröts och den inhemska efterfrågutvecklingen efterhand fick ett något lugnare förlopp, dämpades importexpansionen påtagligt och handelsbalansen visade varje

månad under perioden juni—november ett lägre underskott eller större överskott än motsvarande månad året innan. Exporten steg i värde räknat med ca 18 procent 1970 mot 16 procent 1969 medan motsvarande tal för importen uppgick till 18 respektive 15 procent. Terms of trade var praktiskt taget oförändrade eller förbättrades möjligen något med en prisstegringstakt kring 8 procent.

Den strama kreditpolitiken bidrog sannolikt verksamt till att bryta den starka lageruppbbyggnaden och därmed till att dämpa importökningen. Icke minst nedskärningen av beviljade krediter i räkning torde därvid ha varit en viktig faktor både psykologiskt och genom den större spridning som den gav åt skärpningen i kreditmarknadsläget. Än kraftigare verkade dock kreditpolitiken med all sannolikhet på kapitalrörelserna. Kapitalutflödet 1969 i såväl de registrerade kapitaltransaktionerna som enligt restposten förbyttes under 1970 i ett betydande inflöde. Enligt preliminära uppgifter beräknas kapitalbalansen ha svängt från ett utflöde på ca 200 mkr till ett inflöde på ca 800 mkr och restposten från ett utflöde på närmare 500 mkr till ett inflöde på ca 1 500 mkr. Utvecklingen av de löpande betalningarna och kapitalrörelserna innebar att bankernas utlandsställning — den totala valutareserven med tillägg av affärsbankernas tidsposition — förbättrades med 618 mkr 1970 mot en försämring med 1 686 mkr 1969. Hela denna omsvängning kan emellertid knappast tillskrivas den inhemska kreditpolitiken. Effekten av denna förstärktes av att kreditpolitiken lättades något i många andra länder och räntenivån i utlandet sänktes, icke minst mot slutet av året. Inom ramen för valutaregleringen upprätthölls dessutom krav på finansiering utomlands av en del direkta utlandsinvesteringar vilket bidrog till det relativt stora överskottet på kapitalbalansen.

Tillspetsningen av efterfrågeläget under första halvåret 1970 och den därefter något mer dämpade konjunkturen kunde förutom i utvecklingen av handelsbalansen även avläsas i arbetsmarknadslägets förändringar. Som inledningsvis nämnts nådde efterfrågan på arbetskraft mätt i antalet lediga platser under försommaren en högsta nivå, som avsevärt översteg motsvarande läge föregående högkonjunktur, för att sedan snabbt sjunka under senare delen av året. Bruttonationalprodukten beräknas ha ökat med knappt 4½ procent mot drygt 5½ procent 1969. Den lägre tillväxttakten sammanhängde närmast med begränsningen i kapaciteten inom näringslivet och med en nedgång i produktiviteten, vilket är ett karakteristiskt drag då högkonjunkturer når sin kulmen. Industriproduktionen beräknas ha stigit i nästan samma takt som 1969, 7½ procent mot 8 procent. De fasta investeringarna torde totalt ha ökat endast obetydligt. De kommunala investeringarna synes närmast ha stagnerat och bostadsbyggandet minskade som väntat. Trots att den strama kreditpolitiken sannolikt dämpade investeringsefterfrågan inom industrin beräknas industriinvesteringarna ha expanderat med icke mindre än 7½ procent, vilket innebar en högre investeringsökning än inom något annat område. Därtill kommer, som tidigare nämnts, den exceptionellt kraftiga lageruppbbyggnaden, som huvudsakligen var koncentrerad till industrin. Industrin bereddes sålunda ett väsentligt vidgat utrymme för sin investeringsverksamhet under 1970.

Det höga efterfrågetrycket på arbetsmarknaden och den starka efterfrågan på varor och tjänster medförde en betydande press uppåt på priser och löner. Därtill kom en internationell prisstegring, den kraftigaste sedan koreainflationen, vilken via utrikeshandeln fick konsekvenser även för den inhemska prisutvecklingen. Det allmänna prisstoppet, som trädde i kraft i oktober, medförde dock en dämpning av prisuppgången. Konsumentprisindex steg ändå med ca 7 procent under loppet av året mot drygt 4½ procent under 1969. Skillnaden i prisstegringstakt var dock delvis resultatet av höjningar i indirekta skatter under 1970.

Åtstramningen av kassalikviditeten i banksystemet under första halvåret 1970 blev betydande ehuru icke lika markerad som under första halvåret 1969 främst till följd av att det kraftiga valutautflödet, som då inträffat, icke upprepades. Överskottet på statsbudgeten var endast obetydligt mindre än under första halvåret 1969 medan statens upplåning på marknaden samtidigt var större. Statsbudgeten verkade under andra halvåret något mindre expansivt än under motsvarande period 1969 medan staten å andra sidan lånade mindre på marknaden. Kassalikviditeten under andra halvåret 1969 hade dessutom ansträngts av den upplåning som var nödvändig för att uppfylla kassavotskraven. Valutautströmningen, som verkade åtstramande under 1969, upphörde under 1970. Statsbudgetens underskott blev mindre expansivt men statsskuldspolitiken och riksbankens operationer innebar å andra sidan att ett ungefär motsvarande lägre belopp drogs in genom försäljning av långfristiga obligationer varav dock en större andel placerades på marknaden utanför affärsbankerna. Netto uppgick riksgäldskontorets och riksbankens operationer på den långa marknaden till ca 1 300 mkr 1970 mot 2 100 mkr 1969.

Det åtstramade läget på penningmarknaden återspeglades i affärsbankernas omfattande skuldsättning i riksbanken. Affärsbankernas skuld i riksbanken ökade visserligen mindre markant under loppet av första halvåret 1970 än under motsvarande period 1969, men den var likväl avsevärt högre under förstnämnda halvår. Bankernas kassasituation förbättrades sedan efterhand och deras skuld till riksbanken var under andra halvåret genomgående lägre än under motsvarande period 1969.

Tillväxten i affärsbankernas likviditet i vid mening, innefattande bl. a. stats- och hypoteksobligationer, som varit ungefär densamma 1968 och 1969, steg på nytt under 1970. Obligationsköpen uppgick visserligen till ett lägre belopp 1970 än 1969 men i gengäld förbyttes minskningen av övriga likvida nettofordringar i en betydande ökning. Den relativt kraftiga likviditetstillväxten i förening med en svag inlåningsutveckling innebar att likviditetskvoterna genomgående kom att ligga betydligt högre 1970 än 1969.

Den strama kreditpolitiken avspeglades i en fortsatt nedgång i kreditgivningen på den organiserade marknaden. Totalt uppgick kreditflödet över denna marknad till ca 15 800 mkr mot drygt 17 000 mkr 1969 och 20 000 mkr 1968. Nedgången var genomgående för alla låntagarsektorer utom bostadssektorn, vars upplåning ökade något. Kreditgivningen till näringslivet fortsatte att sjunka och uppgick till ca 3 400 mkr 1970 mot knappt 4 500 mkr 1969. Samtidigt ökade dock näringslivets

upplåning utomlands i betydande utsträckning. Kommunernas upplåning beräknas ha sjunkit med drygt 300 mkr och skulle därmed ha uppgått till en miljard kronor. Statens upplåning, slutligen, sjönk med knappt 600 mkr till 3 208 mkr. Obligations- och förlagslåneemissionerna, totalt sett, avtog åter under 1970 efter att ha ökat i omfattning under 1969. De emitterade beloppen uppgick totalt till 10 324 mkr 1970 mot 13 023 mkr 1969 och 11 602 mkr 1968. Såväl statens som bostadsinstitutens och kommunernas emissioner sjönk medan det emitterade beloppet för näringslivssektorn ökade något.

En överenskommelse om finansieringen av bostadsbyggandet liknande den som träffats under senare år slöts i början av 1970 mellan inrikesdepartementet och bankinstitutet, innebärande att de sistnämnda skulle bevilja krediter till de byggnadsprojekt som ingick i igångsättningsprogrammet. Finansieringen av bostadsbyggandet förlöpte trots den allmänna åtstramningen på kreditmarknaden i stort sett friktionsfritt. För sparbankerna och sannolikt även för postbanken torde de i överenskommelsen gjorda åtagandena i förening med den svaga inlåningsutvecklingen ha inneburit att de måst placera betydligt större belopp i prioriterade krediter än som motiverades av att föreskrivna placeringskvotskrav skulle uppfyllas.

Kreditmarknaden

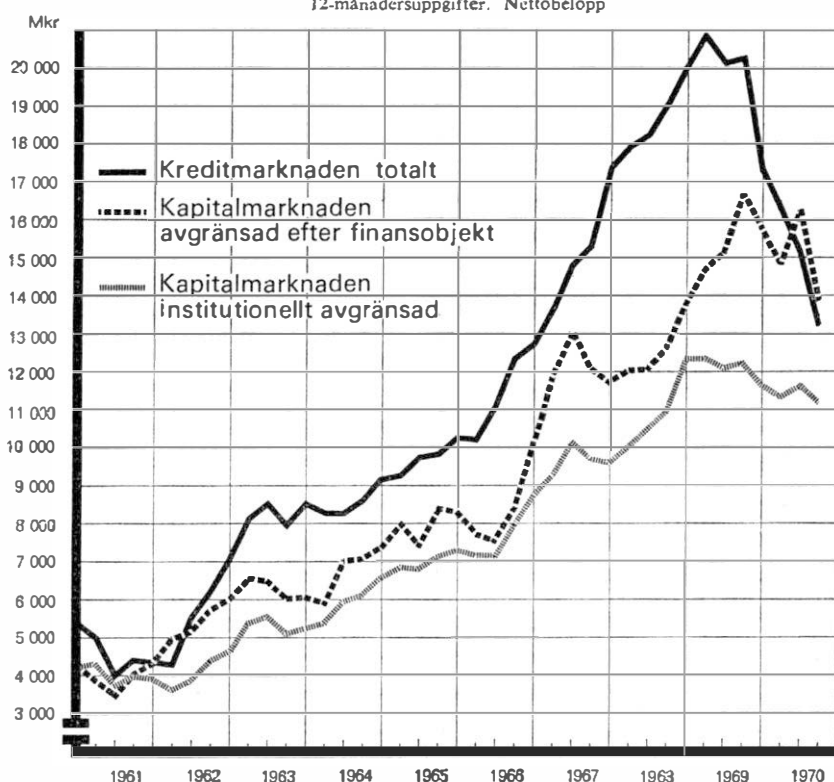
Utvecklingen på kreditmarknaden 1970 präglades av den strama kreditpolitik, som förts sedan början av 1969. Likviditeten i affärsbankerna hade försvagats kraftigt redan tidigt under 1969 och var i alla slag av bankinstitut jämförelsevis låg under större delen av 1970. Även utanför bankinstitutet hade den försämrats. En minskning av kreditgivningen hade ägt rum under andra halvåret 1969 men denna hade varit begränsad huvudsakligen till affärsbankernas utlåning till näringslivet (diagram A och F). Även under loppet av 1970 blev nedgången genomgripande och kom då att omfatta alla låntagarkategorier med undantag för bostadsbyggandet. Det totala flödet på den organiserade kreditmarknaden sjönk med ca 1 500 mkr till 15 800 mkr 1970 (tabell 1). Kreditgivningen till näringslivet, vilken före den senaste kreditåstramningsperioden under en följd av år expanderat i hög takt, minskade ojämförligt kraftigast. Denna minskning komplementerades till en del av en ökad upplåning utanför den reguljära kreditmarknaden i Sverige och genom ökad upplåning utomlands. Kommunernas upplåning, som börjat avtaga redan under loppet av 1967 och som i sakta tempo fortsatt att minska under de efterföljande åren, avtog mera påtagligt under 1970. Statens upplåning blev mindre omfattande 1970 än 1969.¹

Affärsbankerna svarade för den kraftigaste minskningen i kreditgivningen. Deras utlåning till allmänheten och deras obligationsförvärv utgjorde under 1970 endast 1 200 mkr efter att ha börjat avtaga redan vid omkring mitten av 1969. Expansionen hade dessförinnan varit snabb, och kreditgivningen hade under tolv månadersperioden till och med juni 1969 uppgått till omkring 7 000 mkr. Åtstramningens verkan på kapitalmarknaden under loppet av året var långt mindre markerad. För bankinstitutet på denna marknad var inlåningsutvecklingen länge svag och placeringarna avtog men mot slutet av året följde en förhållandevis snabb tillväxt. För allmänna pensionsfonden växte medelsinströmning och placeringar.

Kreditexpansionen före kreditåstramningens inträdande medförde en betydande ökning av allmänhetens likviditet i form av inlåning i bankerna (tabell 2). Allmänhetens tillgodohavande hos dessa växte sålunda under 1967 och 1968 med 11 à 12 % årligen. Under 1969 och 1970 avtog tillväxttakten och uppgick under sistnämnda år till 6 %. Den reala likviditeten, mätt som kvoten mellan banktillgodo-

¹ Med olika sektors upplåning och utlåning avses kreditflöden. Det är således ej fråga om utestående skulder och fordringar utan om *förändringar* av dessa. För kreditflödena redovisas genomgående nettouppgifter, men även bruttouppgifter lämnas så långt sådana föreligger. Nettouppgifterna har vad gäller kapitalanskaffningen genom emissioner av obligationer, förlagsbevis och aktier beräknats som differenser mellan nya emissioner och återbetalningar. Nettobeloppen för reverslån och övriga s. k. direkta lån har i en del fall beräknats efter samma princip men i allmänhet som förändringar av nominella eller bokförda ställningsuppgifter. När bokförda ställningsuppgifter legat till grund för beräkningarna, har den korrigering som ned- och uppskrivningar motiverar, inte alltid kunnat genomföras.

Diagram A. Kreditmarknaden och kapitalmarknaden
Total respektive långfristig kreditgivning på den organiserade marknaden
12-månadersuppgifter. Nettobelopp

Anm. Kreditmarknaden totalt — se anm. under tabell 1.

Kapitalmarknaden, avgränsad efter finansobjekt, innefattar långfristiga obligationer, förlagsbevis och aktier, oavsett placerare, samt kapitalmarknadsinstitutens (sparbankernas, postbankens, jordbrukskassornas och de privata och offentliga försäkringsinrättningarnas) reverslånggivning och placeringar i andra långfristiga statspapper än obligationer.

Kapitalmarknaden, institutionellt avgränsad, innefattar kapitalmarknadsinstitutens och allmänhetens placeringar i långfristiga obligationer, förlagsbevis och aktier samt kapitalmarknadsinstitutens reverslånggivning och placeringar i andra långfristiga statspapper än obligationer.

havanden och bruttonationalprodukt, ökade från 56 % år 1966 till 61 % år 1968. Kvoten minskade obetydligt 1969 och sjönk 1970 till 58 %.

Utvecklingen hos olika låntagargrupper

Statens budget förstärktes under 1970 men visade likväl ett betydande underskott. Förbättringen i budgetläget härrörde från en förhållandevis stor ökning av inkomsterna som härigenom kom att överstiga utgifterna. Statens utlåning blev dock osedvanligt stor och underskottet uppgick till 3 208 mkr mot 3 796 mkr 1969.

Tabell 1. Kreditmarknaden

Nettobelopp. Mkr

Långgivare	Låntagare				
	Staten	Kommuner	Bostäder	Näringsliv	Summa
1968					
Riksbanken	1 230	12	108	27	1 377
Affärsbanker	254	23	1 997	3 394	5 668
Andra banker	509	649	2 094	976	4 228
Enskilda försäkringsinrättningar	191	115	889	599	1 794
Offentliga försäkringsinrättningar . . .	533	493	2 777	1 885	5 688
Allmänheten	653	53	11	445	1 162
Totalt	3 370	1 345	7 876	7 326	19 917
1969					
Riksbanken	1 507	— 1	— 9	— 16	1 481
Affärsbanker	1 527	220	1 177	656	3 580
Andra banker	— 9	353	2 562	676	3 582
Enskilda försäkringsinrättningar	— 282	154	1 344	634	1 850
Offentliga försäkringsinrättningar . . .	591	603	2 809	1 608	5 611
Allmänheten	462	— 12	1	687	1 138
Totalt	3 796	1 317	7 884	4 245	17 242
1970 (prel.)					
Riksbanken	1 600	0	50	0	1 650
Affärsbanker	— 750	100	2 000	— 150	1 200
Andra banker	1 000	100	2 050	600	3 750
Enskilda försäkringsinrättningar	400	100	800	600	1 900
Offentliga försäkringsinrättningar . . .	750	700	3 300	1 950	6 700
Allmänheten	200	0	0	400	600
Totalt	3 200	1 000	8 200	3 400	15 800

Anm. »Kreditmarknaden» omfattar statens, kommunernas, bostadssektorns och näringslivets totala upplåning i banker och försäkringsinrättningar samt deras kapitalanskaffning utanför bankerna och försäkringsinrättningarna genom emission av aktier, förlagsbevis och obligationer (för staten även andra finansobjekt än obligationer). Upplåningen är räknad netto, dvs. upplånade belopp har minskats med återbetalda. Riksbankens skattkammarväxelinnehav har minskats med statens tillgodohavande i riksbanken, så att statens upplåning överensstämmer med budgetutfallet. Brister i källmaterial har i en del fall nödvändiggjort uppskattningar.

Under 1970, liksom under de båda närmast föregående åren, lånade staten i stor utsträckning på den långa marknaden (diagram B). Riksgäldskontoret emitterade två räntelöpande obligationslån och två premielån, de senare i samband med inlösen av två förfallande sådana på lägre belopp. I november 1969 hade ett långfristigt räntelöpande statslån emitterats, på vilket inbetalningarna var helt fullgjorda under 1970. I mars 1970 följde ett nytt sådant lån och i oktober ytterligare ett. Totalt under året inbetalades dock ett lägre belopp på sådana lån än året innan eller 1 937 mkr mot 3 073 mkr. Återbetalningarna ökade, och nettoinbetalning-

Tabell 2. Inlåningen hos bankerna

Mkr

	Förändring i innestående belopp under året			Ställning 31/12 1970
	1968	1969	1970	
Riksbanken	— 107	189	177	1 253
Affärsbanker	6 218	608	2 048	43 098
Sparbanker (prel.)	2 476	1 850	1 100	32 400
Postsparbanken	455	475	640	8 998
Postgiro	318	360	996	5 761
Centralkassor för jordbrukskredit	383	530	554	4 748
Summa	9 743	4 012	5 515	96 258

Anm. För riksbanken avser uppgifterna andra insättare än banker och statliga myndigheter. Siffrorna för sparbanker avseende 1969 och 1970 är uppskattade med ledning av uppgifter från de större sparbankerna.

arna blev 1 265 mkr för 1970 mot 2 574 mkr för 1969. I anslutning till inlösen av två premielån emitterades två nya sådana till högre belopp. Netto gav premielånen 365 mkr för 1970 mot 200 mkr för 1969. Vare sig 1970 eller 1969 emitterades några kortfristiga statslån. Däremot inlöstes ett sådant under 1970 till ett belopp av 900 mkr mot 1 067 mkr för 1969. Försäljning av s. k. statsskuldförbindelser inbringade netto 310 mkr under 1970. Under 1969 hade netto återbetalats 85 mkr.

Till skillnad från de närmast föregående åren utgavs under 1970 inte något sparobligationslån. Däremot stimulerades allmänheten att sätta in överskjutande skattemedel, som uppgick till rekordbeloppet 2 800 mkr, på bankkonto genom en kombination av lotterivinster och särskilda skattefria premier utöver bankränta.

Som ett led i åtstramningen under 1969 upphörde riksgäldskontoret nämnda år att lämna dagslån till bankerna. I stället indrogs likvida medel genom kortfristig upplåning. Under 1970 förekom en viss nettoåterbetalning.

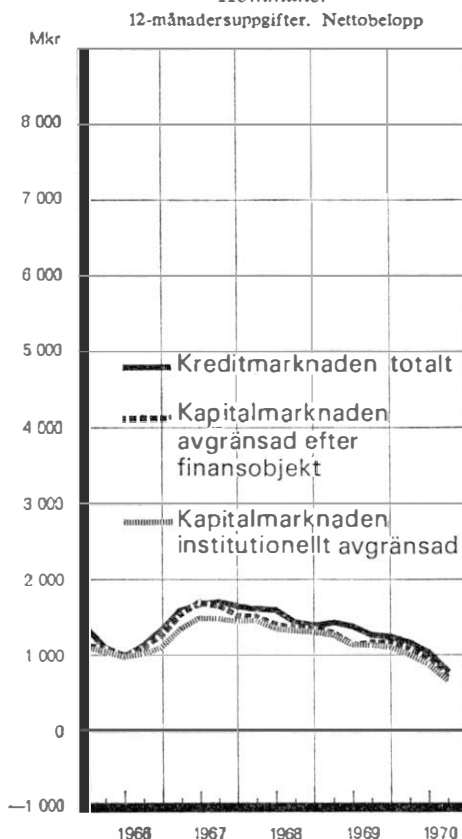
Kommunernas upplåning på den organiserade marknaden minskade under 1970 för tredje året i följd (diagram C). Denna minskning synes inte ha motsvarats av någon ökning av upplåningen utanför denna marknad. Kommunernas växande utgifter torde likväl ej fullt ut ha finansierats av växande inkomster. En ej obetydlig neddragning av kommunernas likvida tillgångar ägde sålunda rum.

Huvuddelen av kommunernas upplåning sker regelmässigt på kapitalmarknaden. Under 1969 uppgick denna upplåning till 1 157 mkr, vilket belopp inte till fullo uppnåddes under 1970. Obligationslån emitterades till sammanlagt 338 mkr efter att 1969 ha uppgått till 489 mkr. Netto, efter avdrag för amorteringar, sjönk finansieringen på obligationsmarknaden från 347 mkr 1969 till ca 200 mkr 1970. Även reverslånen hos kapitalmarknadsinstitutet inbringade ett något lägre belopp 1970

Diagram B. Upplåning på kreditmarknaden och på kapitalmarknaden Staten

Diagram C. Upplåning på kreditmarknaden och på kapitalmarknaden Kommuner

än 1969. Bland långgivarna till kommunerna svarade allmänna pensionsfonden för en växande andel.

Bostadsinvesteringarna minskade 1970 med ca 5 procent i volym men torde ha ökat med någon procent i löpande priser till 8 200 mkr. Kreditgivningen till *bostadssektorn* såsom den redovisas i tabell 1 och diagram D uppgick till 8 200 mkr 1970 mot 7 900 mkr 1969. Dessa uppgifter avser nettoplaceringar och inkluderar förutom finansiering av bostadsbyggande även lån mot säkerhet i äldre fastigheter. Ökningen i kreditgivningen till bostadssektorn härrörde från affärsbankerna och allmänna pensionsfonden medan övriga institut minskade sina placeringar. I tabell 3 redovisas en bruttokreditgivning som är bättre anpassad till den löpande finansieringen av bostadsinvesteringarna. Den del därav som härrörde från marknaden uppgick till 8 700 mkr 1970 mot 7 900 mkr 1969. Statens bruttolånggivning ökade från 2 650 mkr 1969 till 2 950 mkr 1970. Den totala bruttokreditgivningen till bostadsbyggandet var såväl 1969 som 1970 större än de beräknade bostadsinvesteringarna. Differensen torde främst kunna förklaras av att olika miljöinves-

Tabell 3. Finansieringen av nyproduktionen av bostäder

1969	Byggnadskrediter			Fastighets- lån	Obligations- förvärv	Summa
	Utbetalda	Avlyfta	Ökning			
Affärsbanker	6 050	6 550	—500	—	1 700	1 200
Andra banker	3 250	2 550	700	950	(800)	2 450
Försäkringsbolag	—	—	—	100	(1 250)	1 350
AP-fonden	—	—	—	50	(2 700)	2 750
Bostadsstyrelsen	—	—	—	2 650	—	2 650
Restpost	550	550	0	—	150	150
Summa	9 850	9 650	200	3 750	6 600 ¹	10 550
1970 (prel.)						
Affärsbanker	6 400	5 650	750	—	(1 250)	2 000
Andra banker	3 600	2 800	800	600	(600)	2 000
Försäkringsbolag	—	—	—	350	(450)	800
AP-fonden	—	—	—	100	(3 200)	3 300
Bostadsstyrelsen	—	—	—	2 950	—	2 950
Restpost	650	300	350	—	250	600
Summa	10 650	8 750	1 900	4 000	5 750	11 650

Tabellen söker så långt det är möjligt mäta nytulåningen. Då de olika institutens innehav av bostadsobligationer endast redovisas netto, uppstår en residual bestående av övriga placerades transaktioner och återbetalningar av gamla lån. Sparbankerna representeras endast av de större.

¹ Därutöver konverteringar på 292 mkr.

² Därutöver konverteringar på 510 mkr.

teringar i ökad utsträckning ingår i finansieringen av byggprojekten, medan investeringsberäkningarna endast avser själva lägenheterna.

Liksom de närmast föregående åren hade en överenskommelse ingåtts mellan myndigheterna och kreditinstituten beträffande bostadsfinansieringen. Denna förlopte i stort sett utan störningar. Stocken av utestående byggnadskrediter ökade dock med 1 900 mkr. Affärsbankernas förvärv av bostadsobligationer var betydande, framför allt under första halvåret. Genom dessa förvärv åstadkoms stora avlyft, men bankernas utestående byggnadskrediter ökade likväl under året som helhet med inte mindre än 750 mkr. Sparbankernas utestående byggnadskrediter fortsatte att tillväxa i snabb takt.

Näringslivets fasta investeringar beräknas volymmässigt ha ökat med någon procent 1969 och med ca 3 % 1970. Industrins fasta investeringar som ökade med 5 % 1969 beräknas ha stigit i något högre takt 1970, medan handelns investeringar synes ha varit i stort sett oförändrade efter att ha ökat med drygt 7 % 1969. Den kraftiga uppbyggnaden av lagren under 1969 och första delen av 1970 synes ha avtagit något under senare delen av året.

Företagssparandet fortsatte att öka om ock i lägre takt än de närmast föregående åren på grund av snabbare kostnadsstegringar. Finansieringen av näringslivets investeringar via den organiserade kreditmarknaden minskade kraftigt (diagram E),

Diagram D. Upplåning på kreditmarknaden och på kapitalmarknaden
Bostäder

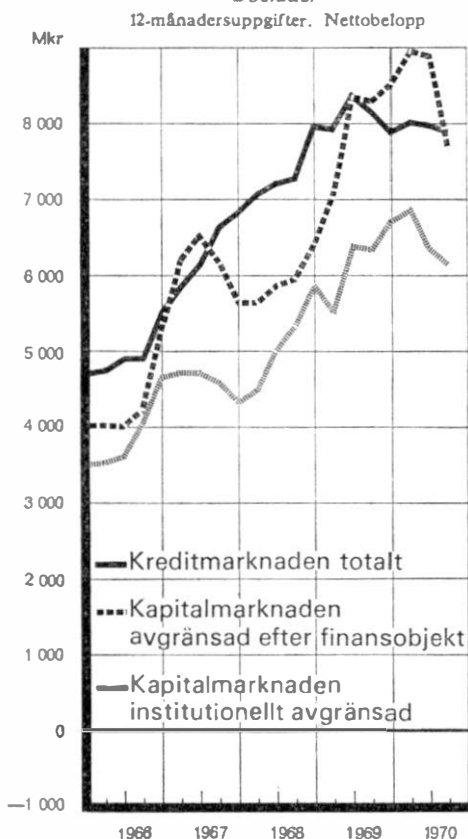
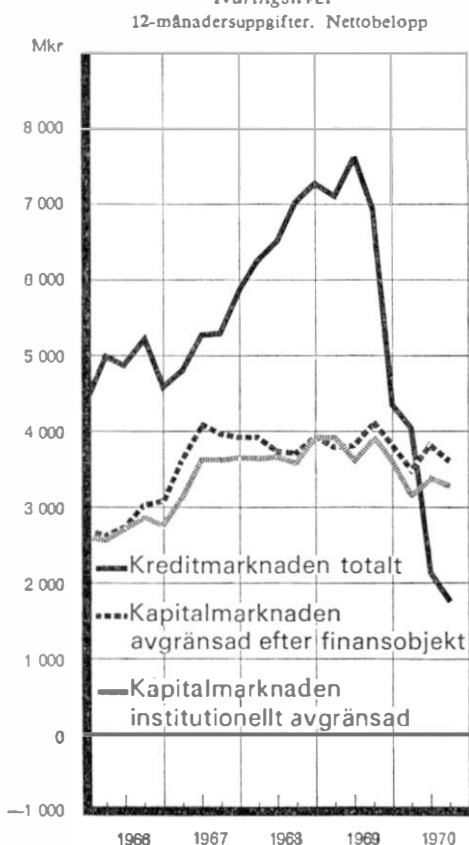

Diagram E. Upplåning på kreditmarknaden och på kapitalmarknaden
Näringslivet

en utveckling som främst hänförde sig till upplåningen hos affärsbankerna. Även andra bankers kreditgivning till näringslivet minskade som följd av avtagande utlåningskapacitet. Allmänna pensionsfondens kreditgivning till näringslivet i form av förvärv av industriobligationer och lån till näringslivsfinansierande institut var däremot nära en halv miljard kronor större än 1969 och uppgick under 1970 till 1 950 mkr.

Medan näringslivets upplåning på marknaden totalt avtog, ökade dess kapitalanskaffning utomlands. Denna uppgick netto till ca 1 miljard kronor efter att ha varit obetydlig under 1969. Utvecklingen av handelskrediterna gentemot utlandet torde även ha inneburit ett kraftigt nettotillflöde under 1970, medan ett nettoutflöde ägt rum under 1969. Restposten i betalningsbalansen, vari dessa krediter ingår, indikerar en sådan utveckling.

Finansieringsbilden bör kompletteras med den inhemska kreditgivning, som skett utanför den reguljära marknaden. En indikation om ökningen ifråga om denna kreditgivning ger utvecklingen av affärsbankernas garantiförbindelser. Dessa för-

bindelser växte med nära två miljarder kronor mellan halvårsskiftena 1969 och 1970, medan bankernas utestående lån under denna period minskade med omkring två och en halv miljard kronor. Under andra halvåret 1970 ökade garantiförbindelserna i en lägre takt.

Det strama kreditmarknadsläget synes ha medfört att investeringsutvecklingen till viss del åtföljdes av en likviditetsneddragning hos företagen. För handel och industri, för vilka särskilda uppgifter föreligger, sjönk de totala behållningarna av likvida medel och därvid främst deras banktillgodohavanden.

Olika kreditinstitutioners utbud på kreditmarknaden

Kapitalmarknadsinstitutens placeringar blev under 1970 ej fullt av samma omfattning som under 1969. Institutens reverslånggivning avtog utan att helt kompenseras av ökade obligationsförvärv. Allmänhetens värdepappersförvärv var under 1970 liksom under 1969 av jämförelsevis liten omfattning. Sammanföres här nämnda placeringar, såsom skett i redovisningen för kapitalmarknaden, institutionellt avgränsad, framträder en något lägre volym av kapitalmarknadsplaceringar 1970 än 1969 (diagram A).

De totala emissionerna av långfristiga obligationer och förlagsbevis uppgick under året till 10 324 mkr att jämföras med 13 023 mkr under 1969. De totala nettoplaceringarna i dessa värdepapper kan för 1970 beräknas ha blivit 8 900 mkr mot 11 097 mkr 1969. Nettoplaceringarna i aktier uppgick till 473 mkr under 1970 mot 842 mkr för 1969. Även ett sammanfattande av kapitalmarknadsplaceringarna på detta sätt, d. v. s. efter finansobjektens karaktär, visar sålunda en avtagande placeringsutveckling (diagram A och G).

Som tidigare nämnts var utvecklingen för olika kapitalmarknadsinstitut ej ensartad. Utvecklingen inom bankinstituten på kapitalmarknaden påverkades även under 1970 av de båda senaste årens strama penningpolitik. Verkningsarna av denna politik, som kom till uttryck i affärsbankernas inlåning och kreditkapacitet redan under 1969, gav icke fullt utslag i inlåningen och kreditkapaciteten hos *sparbankerna* förrän under 1970. *Postbankens* utbud på kapitalmarknaden blev i det närmaste av oförändrad storlek. Den osedvanligt stora medelsinströmningen till postbanken under årets sista dagar ledde till en omfattande kortfristig kreditgivning till staten. För *centralkassorna för jordbrukskredit* fortsatte den starka medelsinströmningen på inlåningsräkningarna.

De *enskilda försäkringsinrättningarnas* placeringar torde ha varit ungefär lika stora 1970 som under 1969. Fondtillväxten i *allmänna pensionsfonden* uppgick till 7 000 mkr mot 6 500 mkr 1969. Dess placeringar på kapitalmarknaden, som 1969 hade uppgått till ett avsevärt lägre belopp än fondtillväxten till följd av en kraftig ökning av utestående återlån och en neddragning av skulderna hos bankerna, ökade 1970 i högre takt och uppgick då till 6 628 mkr. Utestående återlån ökade under året med 441 mkr, och bankskulderna var något större vid slutet av året än ett år tidigare.

Diagram F. Utlåningen på kredit-
marknaden
Fördelning på långgivare
12-månadersuppgifter. Nettobelopp

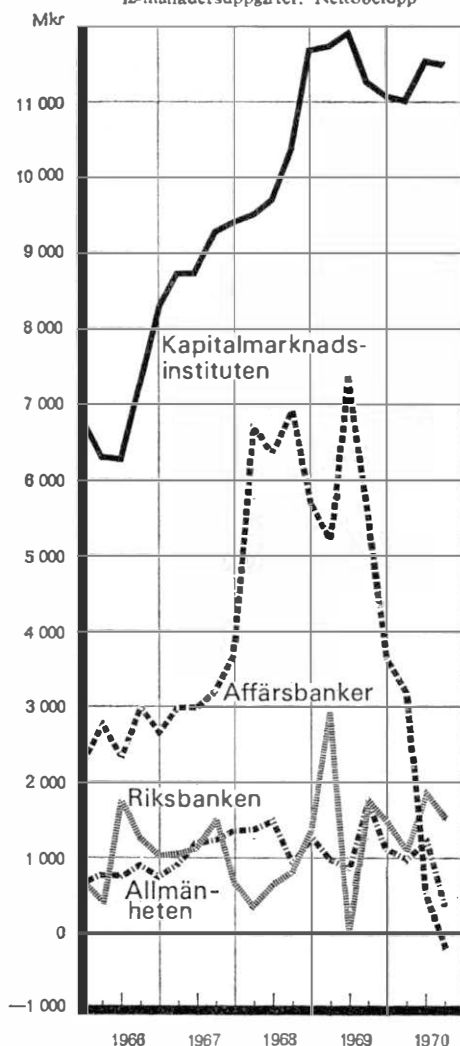
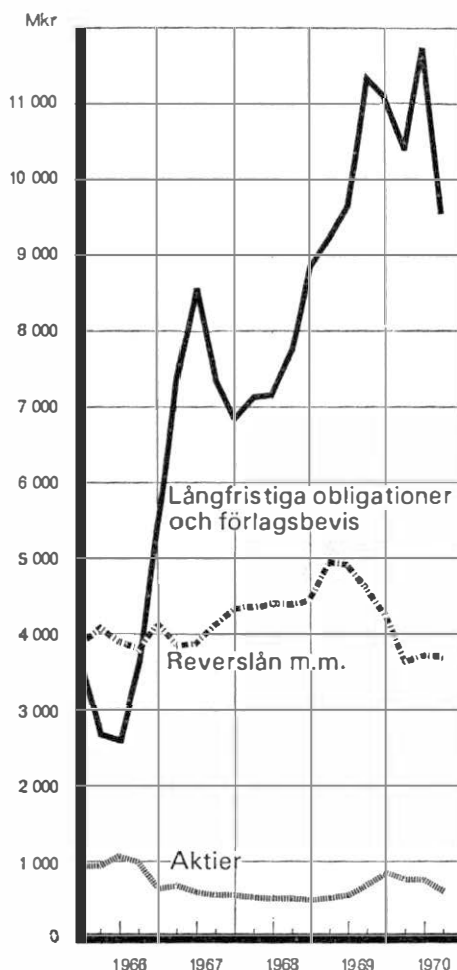

Diagram G. Utlåningen på kapital-
marknaden
Avgränsning och fördelning efter
finansobjekt
12-månadersuppgifter. Nettobelopp

Affärsbankernas kreditgivning uppgick 1970 till sammanlagt endast 1 200 mkr mot 3 600 1969. Den redan 1969 låga utlåningen till näringslivet fortsatte att minska under 1970 och för året som helhet blev återbetalningarna ungefär lika stora som utbetalningarna. Bankernas bidrag till bostadsfinansieringen ökade däremot förhållandevis kraftigt. Den omfattande nettoutlåningen till staten under 1969 förbyttes 1970 i en nettoåterbetalning.

Bankernas utestående krediter till annat än bostadsbyggande, som efter åtstramningen av kreditpolitiken dragits ned kraftigt under andra halvåret 1969, expande-

Diagram H. Affärsbankernas utlåning
och inlåning

12-månadersuppgifter. Nettobelopp

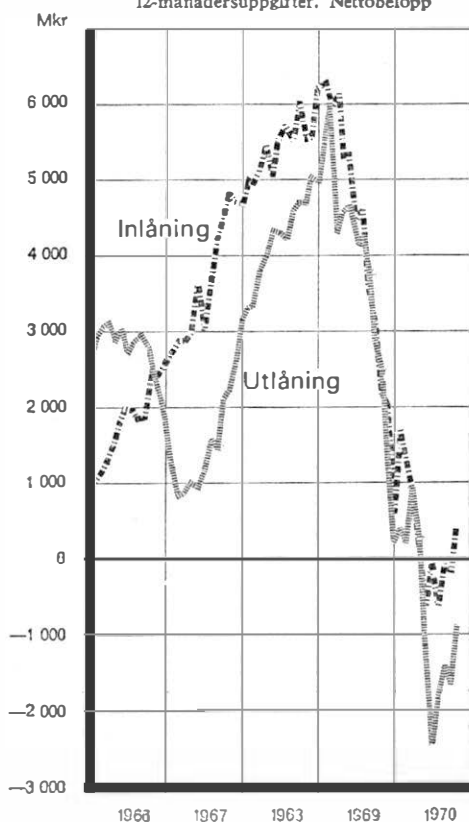
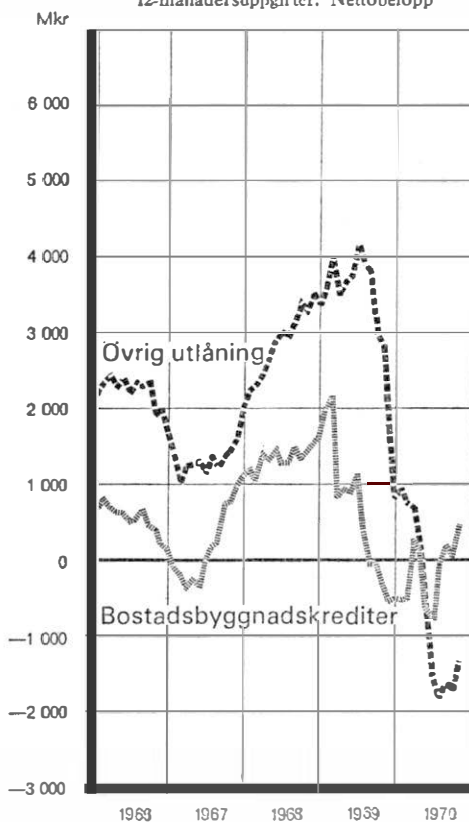

Diagram I. Affärsbankernas bostads-
byggnadskrediter och övriga utlåning

12-månadersuppgifter. Nettobelopp

rade fram till maj 1970 (tabell 4). Överenskommelsen i april med riksbanken innebar att utlåningen till andra ändamål än bostadsbyggande skulle utvecklas under det angivna taket fram till årsskiftet. Härmed bröts uppgången i de utestående beloppen för den »övriga» utlåningen och denna utvecklades sedan betydligt långsammare än vad taket tillät. Vid slutet av året hade utestående »övriga» lån minskat med 0,2 % medan taket tillät en ökning med 4 %.

Affärsbankernas totala likvida tillgångar ökade med 2 160 mkr 1970 efter att ha ökat med 1 332 mkr 1969 (tabell 5). Innehavet av stats- och hypoteksobligationer — båda obligationstyperna ingående i det likviditetsbegrepp som användes vid beräkningen av bankernas likviditetskvoter — ökade tillsammans mycket mindre 1970 än 1969 (rad 19), men den kraftiga minskningen i bankernas kortfristiga nettofordringar 1969 följdes under 1970 av en betydande ökning (rad 16).

Minskningen i bankernas kortfristiga nettofordringar hade börjat redan 1968. Den blev ojämförligt starkast under första halvåret 1969, och från mitten av

Tabell 4. Affärsbankernas utlåning

Månadsuppgifter. Nettobelopp

	Bostadsbyggnadskrediter			Övrig utlåning			Totalt		
	1968	1969	1970	1968	1969	1970	1968	1969	1970
Januari	—192	211	196	377	489	693	185	700	889
Februari	28	160	175	—247	157	— 30	—219	317	145
Mars	292	—1 036	—262	880	483	414	1 172	—553	152
April	80	191	38	123	301	— 215	203	492	—177
Maj	209	180	—535	872	950	240	1 081	1 130	—295
Juni	128	346	159	— 79	327	— 770	49	673	—611
Juli	194	— 560	179	374	108	— 34	568	—452	145
Augusti	212	— 210	33	—216	—303	— 117	— 4	—513	— 84
September	70	65	— 84	953	128	41	1 023	193	— 43
Oktober	113	— 146	280	—485	—648	— 292	—372	—794	— 12
November	126	— 83	116	895	—235	120	1 021	—318	236
December	358	375	459	— 83	—1 041	— 117	275	—666	342
Summa	1 619	— 507	754	3 361	717	— 67	4 980	210	687

sistnämnda år till mot slutet av 1970 förblev hela penningmarknaden starkt åtstramad. Affärsbankernas drog tidigt ner sina nettotillgodohavanden gentemot andra svenska banker, och dessa tillgodohavanden stannade sedan fram till hösten 1970 på en förhållandevis låg nivå, varpå en stark tillväxt följde. De avista nettotillgodohavandena gentemot utländska banker, som minskade kraftigt under 1969, ökade något under 1970. Affärsbankerna placerade under 1969 jämförelsevis stora belopp i riksgäldskontoret. Under 1970 drogs dessa placeringar ned.

Det kassamässigt strama läget för bankerna 1969 och 1970 kom till uttryck i en omfattande upplåning i riksbanken. Affärsbankernas nettoskuld hos denna var under 1969 månad för månad större än under motsvarande tid ett år tidigare, och under våren 1970 var den större än under våren 1969. Även under hösten 1970 låg bankernas nettoskuld hos riksbanken fortfarande på en hög nivå men från ungefär mitten av 1970 visade den likväl en vikande tendens och var sedan månad för månad under andra halvåret genomsnittligt lägre än vid motsvarande tid 1969 (tabell 6).

Utvecklingen av affärsbankernas totala likvida tillgångar återspeglar betydande förskjutningar i de likviditetspåverkande faktorerna. Valutareservens utveckling innebar sålunda en avsevärd likviditetsindragning under 1969, koncentrerad till första halvåret, och en viss likviditetsökning under 1970. Statens utgiftsoverskott var å andra sidan mindre under 1970 än under 1969 och täcktes därtill i växande utsträckning genom upplåning på marknaden utanför affärsbankerna. Statsbudgetens och statsskuldspolitikens återverkningar på affärsbankernas likvida tillgångar blev härigenom kvantitativt betydligt mindre 1970 än 1969.

Tabell 5. Förändringar i bankernas likvida tillgångar

Mkr

	1968	1969	1970
<i>Påverkande faktorer</i>			
1. Total valutareserv	— 27	—1 853	394
2. Statens kassamässiga utgiftsöverskott	3 370	3 796	3 208
3. Statens upplåning exkl. lån hos riksbanken och affärsbankerna samt exkl. kortfristiga lån hos postbanken och allmänna pensionsfonden (ökning —)	—1 407	— 747	—1 281
4. Allmänhetens sedelinnehav (ökning —)	— 477	— 459	— 364
5. I riksbanken placerade investeringsfonder (ökning —)	107	— 191	— 177
6. Övriga riksbankstransaktioner	— 323	— 546	— 733
7. Affärsbankernas nettoköp av hypoteksobligationer	454	1 774	1 390
8. Andra affärsbankstransaktioner	— 475	188	661
9. Summa	1 222	1 962	3 098
<i>Affärsbankernas likvida tillgångar</i>			
10. Kassa, inhemska checkar och postremissväxlar	— 312	576	211
11. Nettofordran på inhemska banker	752	— 742	779
12. Upplåning i riksbanken (ökning —)	186	— 706	453
13. Dagslån gentemot riksgäldskontoret	— 269	619	— 72
14. Skattkammarväxlar	— 394	249	— 130
15. Nettofordran på utländska banker	— 27	—1 082	170
16. Summa 10—15	— 64	—1 086	1 411
17. Statsobligationer	926	644	— 641
18. Hypoteksobligationer	454	1 774	1 390
19. Summa 17—18	1 380	2 418	749
20. Summa (16+19)	1 316	1 332	2 160
<i>Postbankens och allmänna pensionsfondens korta nettofordringar</i>			
21. Korta nettofordringar gentemot banker	— 564	600	— 232
22. Korta nettofordringar gentemot riksgäldskontoret	470	30	1 170
23. Summa	— 94	630	938

Anm. Positiva tal innebär ökning av de likvida tillgångarna, negativa innebär minskning.

Utvecklingen av allmänhetens sedelinnehav och av företagens investeringsfonder i riksbanken innebar för både 1969 och 1970 en åtstramning. Tillväxten i allmänhetens sedelinnehav visar för åren 1967—1970 följande avtagande serie: 693, 477, 459 resp. 364 mkr. Företagens insättningar på investeringskonto i riksbanken upp-

Tabell 6. Affärsbankernas nettoställning gentemot riksbanken

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1966	—321	—364	— 588	— 319	— 803	— 533	— 194	— 182	— 438	— 187	—573	— 145
1967	—404	—426	— 527	— 369	— 311	— 320	29	10	69	29	—878	—1 465
1968	—266	—307	— 790	— 667	— 575	— 641	— 561	— 670	— 450	— 196	—510	— 848
1969	—421	—515	— 621	— 878	—1 757	—3 124	—2 028	—1 725	—1 316	—1 603	—969	— 880
1970	—484	—979	—1 076	—1 223	—2 451	—2 966	—1 506	—1 475	— 890	—1 397	—642	— 574

Anm. Nettoställningen under en månad har beräknats som medeltal av de vid månadens fyra rapportdagar föreliggande differenserna mellan affärsbankernas tillgodohavanden på checkräkning i riksbanken och deras skuld till riksbanken för upptagna lån.

gick 1970 till 507 mkr (444 mkr 1969) och uttagen till 330 mkr (252 mkr 1969). Under 1967 och 1968 hade uttagen överstigit insättningarna.

Till ökningen i affärsbankernas totala likvida tillgångar bidrog i hög grad bankernas förvärv av hypoteksobligationer. Förvärven var särskilt stora 1969 (1 774 mkr) och följdes av betydande avlyft av utestående bostadsbyggnadskrediter. Förvärven var omfattande även 1970 men blev då likväl något mindre (1 390 mkr).

Inlåningen i affärsbankerna utvecklades såväl 1969 som 1970 förhållandevis svagt. Visserligen växte allmänhetens tillgodohavanden på bankräkningarna för 1970 som helhet, liksom skett 1969, men jämfört med tillväxten de närmast föregående åren var det fråga om små ökningar. Nettoinflödet på inlåningsräkningarna hade börjat avtaga sedan början av 1969. Det fortsatte att avtaga till sommaren 1970, varpå en gynnsammare utveckling följde (diagram H).

Affärsbankernas likviditetskvoter — likvida tillgångar i förhållande till förbindelser — hade under våren 1969 sjunkit kraftigt. Den följande tillväxten av de likvida tillgångarna i förening med en avtagande utlåning och svag inlåningsutveckling vände den sjunkande trenden för likviditetskvoterna till en stigande. Under de tre första kvartalen 1969 hade sålunda ett stort antal banker underskridit de förskrivna likviditetskvoterna. Underskridandena blev sedan allt sällsyntare för att helt upphöra under andra halvåret 1970. Under detta halvår låg kvoterna genomsnittligt ca 5 procentenheter över nivån ett år tidigare.

Obligationsmarknaden

Teckningarna på obligationslån inklusive förlags- och partiallån uppgick under 1970 till ett belopp av 10 324 mkr att jämföras med 13 023 mkr för 1969 och 11 602 mkr för 1968. Fördelningen på låntagarkategorier framgår av tabell 7.

Staten emitterade under året två långa räntebärande obligationslån, på vardera 800 mkr, det första i mars och det andra i oktober. Lånen var till konstruktionen lika. Räntan fastställdes till 7,25 % och löptiden till 12 år utan uppsägningsrätt för låntagaren.

Under 1970 emitterades två premieobligationslån som var till villkoren lika. Utlottningen uppgår årligen till ett belopp som svarar mot drygt 5,8 % av lånen. Vid första utlottningen tillkom extra vinster som vid dessa dragningar i någon mån höjde den genomsnittliga avkastningen. Det första lånet utbjöds i mars till ett belopp av 375 mkr. I anslutning härtil konverterades huvudparten av 1962 års premielån på 200 mkr och återstoden inlöstes. Det andra lånet på 300 mkr emitte-

Tabell 7. Obligations- och förlagslåneemissioner

Tecknade belopp. Mkr

Låntagare	1966	1967	1968	1969	1970
Staten	1 475	2 408 ^a	4 150 ^a	3 989 ^a	1 997 ^a
Korta obligationer	600	1 374	1 300	—	—
Långa obligationer	450	550	2 075	3 400	1 600
Premieobligationer	—	259 ^a	450 ^a	284 ^a	397 ^a
Sparobligationer	425	225	325	305	—
Hypoteksinstitut	4 675 ¹	4 563 ³	5 666	8 001 ⁷	7 292 ^{9,10}
Bostadsinstitut	4 181	3 823 ³	5 024	7 539 ⁷	6 993 ⁹
Kommuninstitut	221	359	277	184	43
Övriga	273 ¹	381	365	278	256 ¹⁰
Övriga låntagare	1 009	1 983	1 786 ⁶	1 033	1 035
Industrier	679	1 488	1 381	728	730
Kommuner	240	275	315 ⁸	305	295
Banker	90	120	40	—	10
Utlandet	—	100	50	—	—
Summa	7 159	8 954	11 602	13 023	10 324

Dessutom konvertering ¹ 57 mkr, ³ 341 mkr, ⁸ 300 mkr, ⁶ 100 mkr, ⁷ 70 mkr, ⁹ 166 mkr, ⁷ 292 mkr, ⁹ 278 mkr, ¹⁰ 510 mkr, ¹⁰ 5 mkr.

Anm. Sifferuppgifterna avser belopp, varom under respektive år avtal om försäljning träffats (tecknade belopp). I fall då teckningsperioden sträckt sig över ett årsskifte kan i beloppen även ingå under ett tidigare år daterade lån.

Tabell 8. Bostadsinstitutens obligationer 1970

Mkr					
	Recknade belopp				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Hela året
Stadshypotekskassan	869	995	878	954	3 696
Sigab	328	511	80	112	1 031
Spintab	206	196	285	328	1 015
Svensk Fastighetskredit	268	390	181	150	989
Gigab	12	74	96	80	262
Summa	1 683	2 166	1 520	1 624	6 993

	Inbetalda belopp				
	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.	Hela året
Stadshypotekskassan	1 178	857	568	738	3 341
Sigab	328	511	80	62	981
Spintab	265	167	260	225	917
Svensk Fastighetskredit	254	405	181	90	930
Gigab	14	74	83	72	243
Summa	2 039	2 014	1 172	1 187	6 412

Tabell 9. Emissionsvillkor för långfristiga obligations- och förlagslån

Procent		
Låntagare	28/2 1969—10/7 1969	11/7 1969—31/12 1970
Staten	6,75	7,25
Bostadsinstitut		
bostadsfastigheter	6,75	7,25
kontorsfastigheter m. m.	7,0	7,5
Industrier		
obligationslån	7,0—7,25	7,5—7,75
förlagslån	—	8,0—8,25
Kommuner	7,0	7,5
Banker (förlagslån)	—	—
Riksbankens diskonto	6,0	7,0

rades i oktober, varvid större delen av 1951 års premielån på 150 mkr konverterades.

Av bostadsinstitutens obligationslån tecknades totalt under året 6 993 mkr mot 7 539 mkr under 1969. Liksom under senare år avsåg 90 % finansiering av bostadsfastigheter och 10 % kontors- och affärsfastigheter m. m. De tecknade och likviderade beloppens fördelning på olika institut över året framgår av tabell 8.

Den kommunala obligationsupplåningen 1970 blev 338 mkr mot 489 mkr 1969. Minskningen hänför sig helt till de båda kommuninstituten medan kommunernas egna obligationslån var ungefär oförändrade.

För näringslivet emitterades totalt 986 mkr (1 006 mkr), varav industrins obligationslån svarade för 730 mkr (728 mkr).

Emissionsvillkoren för långa obligationer var oförändrade under året (tabell 9).

Betalningsbalansen

Betalningsbalansutvecklingen under 1970 karakteriserades av att en kraftig försämring av bytesbalansen, koncentrerad till årets första del, mer än väl uppvägdes av en omsvängning av både de registrerade kapitaltransaktionerna och restposten från negativa tal 1969 till relativt höga positiva tal 1970. Valutautvecklingen vände härigenom från en kraftig minskning till en viss ökning av reserven (tabell 10).

Denna utveckling kan ses som en följd av att kreditpolitiken hållits fortsatt mycket stram i Sverige, medan vissa uppmjukningar och räntereduktioner skett utomlands, varför relativt sett en viss skärpning ägt rum. Därtill kommer att kurs-spekulationer, som under 1969 kan ha bidragit till valutautflödet, under 1970 knappast synes ha spelat någon roll.

Betalningsbalansens utseende under de senaste sex åren framgår i grova drag av nedanstående tablå.

	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Bytesbalans	—965	— 828	—223	—556	—1 011	—1 910
Kapitalbalans	418	1 104	621	574	— 219	785
Restpost	620	212	—593	—104	— 456	1 547
Tilldelade SDR	—	—	—	—	—	196
Utlandsställning	73	488	—195	— 86	—1 686	618
Grundbalans ¹	—610	32	509	80	—1 157	—1 450

Underskottet i bytesbalansen blev ungefär dubbelt så stort som föregående år eller i runt tal 2 miljarder kronor. Under årets lopp registrerades emellertid en successiv förbättring från underskott på 1 200, 500 resp. 200 mkr under de tre första kvartalen till ungefär balans under det fjärde.

Kapitalbalansen blev av allt att döma åter positiv efter det negativa utfallet 1969. Hittills föreliggande uppgifter tyder på ett kapitalinflöde på omkring 800 mkr mot ett utflöde på ca 200 mkr föregående år, vilket skulle innebära en omsvängning med omkring en miljard kronor. Det måste dock understrykas, att statistiken över kapitalrörelserna är långt ifrån definitiv och att dessa siffror därför kan komma att revideras kraftigt längre fram.

Tillsammans gav bytesbalansen och kapitalbalansen ungefär samma resultat som 1969. Omsvängningen i utvecklingen av bankernas utlandsställning från en kraftig nedgång under 1969 till en uppgång på 618 mkr motsvarades därför av en liknande

¹ Grundbalansen är summan av bytesbalansen, de statliga kapitaltransaktionerna, värdepappershandeln, privata långfristiga lån, direkta investeringar samt den långfristiga delen av övriga privata kapitaltransaktioner.

Tabell 10. Betalningsbalansen

Mkr

	1:a halvåret		2:a halvåret		Helår	
	1969	1970	1969	1970	1969	1970
Löpande transaktioner						
1. Export enligt handelsstatistiken	14 219	16 650	15 240	18 045	29 459	34 695
2. Import enligt handelsstatistiken	—14 793	—18 111	—15 778	—17 954	—30 571	—36 065
1+2. Handelsbalans	— 574	— 1 461	— 538	91	— 1 112	— 1 370
3. Korrigering av handelsstatistiken	97	— 6	121	46	218	40
4. Sjöfartsnetto	870	840	1 085	1 230	1 955	2 070
5. Resevaluta	— 541	— 812	— 688	— 913	— 1 229	— 1 725
6. Övriga tjänster	— 484	— 415	— 418	— 485	— 902	— 900
7. Korrigeringspost	400	400	400	400	800	800
8. Transfereringar	— 353	— 277	— 388	— 548	— 741	— 825
Summa Bytesbalans	— 585	— 1 731	— 426	— 179	— 1 011	— 1 910
Kapitaltransaktioner						
1. Statliga kapitaltransaktioner	— 52	— 42	— 188	— 163	— 240	— 205
2. Värdepappershandel	— 129	— 49	2	284	— 127	235
3. Privata långfristiga lån	— 31	272	568	453	537	725
4. Direkta investeringar	— 140	— 269	— 286	— 201	— 426	— 470
5. Övriga privata kapitaltransaktioner	— 19	395	56	105	37	500
Summa Kapitalbalans	— 371	307	152	478	— 219	785
Tilldelade SDR	—	196	—	—	—	196
Restpost	— 444	1 230	— 12	317	— 456	1 547
Bankernas utlandsställning						
1. Riksbankens guld och valutor	— 1 203	— 242	476	456	— 727	214
2. Affärsbankernas avistaposition	— 478	328	— 648	— 148	— 1 126	180
1+2. Valutareserven	— 1 681	86	— 172	308	— 1 853	394
3. Affärsbankernas tidsposition	281	— 84	— 114	308	167	224
Summa	— 1 400	2	— 286	616	— 1 686	618

Anm. Uppgifterna för andra halvåret 1970 är preliminära.

Tabell 11. Utrikeshandeln

Mkr

	Export			Import			Import- (—) resp. export- (+) överskott		
	1968	1969	1970	1968	1969	1970	1968	1969	1970
Januari . . .	1 793	2 331	2 349	2 341	2 531	3 023	— 548	— 200	— 674
Februari . .	2 019	2 071	2 653	2 211	2 188	2 821	— 192	— 117	— 168
Mars	2 202	2 408	2 714	2 129	2 491	2 938	+ 73	— 83	— 224
April	1 921	2 208	2 885	2 074	2 462	3 297	— 153	— 254	— 412
Maj	2 220	2 550	2 764	2 220	2 454	3 049	—	+ 96	— 285
Juni	2 114	2 651	3 284	1 919	2 667	2 979	+ 195	— 16	+ 305
Juli	1 884	2 290	2 727	1 908	2 392	2 714	— 24	— 102	+ 13
Augusti . .	1 919	2 173	2 680	2 083	2 158	2 600	— 164	+ 15	+ 80
September	2 307	2 516	3 019	2 362	2 860	3 073	— 55	— 344	— 54
Oktober . .	2 391	2 604	3 123	2 529	2 846	3 261	— 138	— 242	— 138
November	2 400	2 800	3 579	2 432	2 717	3 275	— 32	+ 83	+ 304
December	2 233	2 857	(2 904)	2 308	2 805	(3 030)	— 75	+ 52	(— 126)
Kvartal 1	6 014	6 810	7 719	6 681	7 210	8 786	— 667	— 400	— 1 067
2	6 255	7 409	8 931	6 213	7 583	9 325	+ 42	— 174	— 394
3	6 110	6 979	8 431	6 353	7 410	8 414	— 243	— 431	+ 17
4	7 024	8 261	(9 614)	7 269	8 368	(9 540)	— 245	— 107	(+ 74)
Summa	25 403	29 459	34 695 ¹	26 516	30 571	36 065 ¹	— 1 113	— 1 112	— 1 370 ¹

¹ Prognos enligt den preliminära nationalbudgeten för 1971.

omsvängning av restposten. Denna, som 1969 hade uppgått till —456 mkr, blev 1970 åter positiv och uppgick enligt den preliminära statistiken till +1 547 mkr. Då restposten sannolikt i hög grad består av förändringar i utestående handelskrediter, torde även utvecklingen av dessa korta krediter under 1970 ha medfört ett ej obetydligt kapitalinflöde i motsats till de närmast föregående åren.

Bytesbalansen

Handelsbalansen beräknas ha resulterat i ett underskott på 1 370 mkr under 1970 mot 1 112 mkr under 1969 (tabell 11). Både export- och importvärdet ökade mycket kraftigt och ökningen blev för båda ca 18 %. Under första halvåret blev importöverskottet mycket stort, 1 067 mkr under första kvartalet och 394 mkr under andra kvartalet mot 400 resp. 174 mkr under samma tid 1969, vilket har satts i samband med lageruppbyggnad under början av året, vilken senare avstannat. Under tredje kvartalet uppstod ett exportöverskott på 17 mkr och under fjärde kvartalet ett överskott på omkring 75 mkr. Under första halvåret låg exportvärdet 17 % och importvärdet 22 % högre än föregående år, medan ökningen under andra halvåret var 18 % för exporten och 14 % för importen. Exportpriserna steg under de tre första kvartalen med 10 % och importpriserna med 8 %.

Diagram K. Utrikeshandeln
12-månadersuppgifter

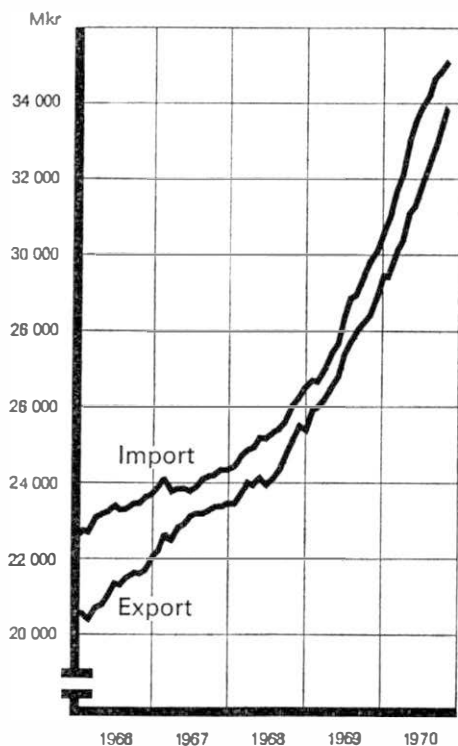
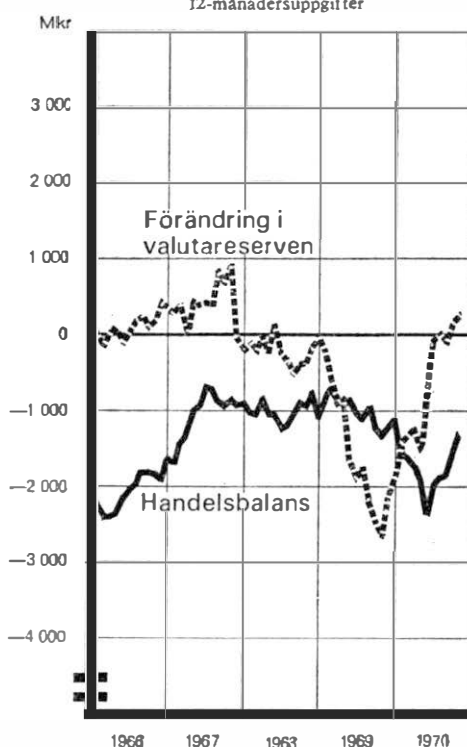

Diagram L. Handelsbalans och
valutareserv
12-månadersuppgifter

Exportvärdet ökade särskilt kraftigt för elektriska maskiner och apparater och för bilar (+32 % under januari—oktober), medan järnmalmsexporten minskade med 4 %, vilket väsentligen berodde på strejken vid LKAB, som pågick t. o. m. den 3 februari. För perioden april—oktober registrerades sålunda en ökning om 12 %. Livsmedelsexporten minskade med 9 %. Importvärdet ökade för handelsfärdigt järn och stål med 41 % och för övriga metaller med 30 %. Värdet av importerade bilar var obetydligt högre än föregående år, medan antalet importerade bilar sjönk med 10 %.

Handeln med EFTA-länderna ökade under januari—oktober något kraftigare än handeln med EEC; exporten med 22 % resp. 19 % och importen med 20 % resp. 18 %. Särskilt markant utveckling noteras gentemot Finland med ökning av exporten med 36 % och av importen med 39 %. Exporten till USA steg med 8 %, medan importen från samma land ökade med 19 %. Gentemot U-länderna ökade utförseln med 10 % och införseln med 15 %.

Posten *Korrigerings av handelsstatistiken* omfattar rabatter i samband med oljeimport, uppskattade till 120 mkr mot 241 mkr 1969, fisk som från svenska fiskefartyg sålts i utländska hamnar för ca 75 mkr (f. å. 73 mkr), återinförsel på om-

kring 325 mkr (f. å. 239 mkr), återutförsel på omkring 175 mkr (f. å. 154 mkr) samt nettoimport av icke-monetärt guld för ca 5 mkr (f. å. 11 mkr). En summering av dessa delposter ger en korrigering av handelsstatistiken på endast 40 mkr mot 218 mkr 1969.

Sjöfartsnettot beräknas ha stigit från 1 955 mkr 1969 till 2 070 mkr 1970.

Rederiernas intäkter och kostnader vid utrikes sjöfart beräknade enligt statistiska centralbyråns kvartalsstatistik för årets tre första kvartal har för 1970 uppskattats till intäkter på 4 557 mkr och kostnader på 2 612 mkr, att jämföra med 3 654 mkr resp. 2 054 mkr enligt kvartalsstatistiken för 1969. Sjöfartsstatistiken för 1969 enligt rederiernas årsrapporter till statistiska centralbyrån upptar emellertid intäkterna till 175 mkr mer än vad kvartalsrapporterna utvisade. Skillnaden kan delvis förklaras med att de senare mäter betalningar under resp. kvartal, medan de förra mäter faktiska prestationer under året, oavsett när de betalas. För 1970 har antagits, att prestationerna låg 100 mkr lägre än de i kvartalsstatistiken redovisade inkomsterna.

Efter dessa justeringar för de båda åren erhålles intäkter på 3 829 mkr 1969 och 4 457 mkr 1970, vilket innebär en ökning med 16 %. Utgifterna ökade samtidigt med 27 %. Den höga kostnadsökningen förklaras i huvudsak av höjda hamnumgälder och lasthanteringskostnader utomlands. Inkomstökningen 1970 skall ses mot bakgrund av ett påtagligt förbättrat fraktläge, framför allt en kraftig stegring av oljefrakterna. Handelsflottan minskade mycket litet under januari—november i tonnage räknat och det upplagda tonnaget var mycket obetydligt under året.

Inseglingsnettot för 1970 blev med dessa beräkningar 1 845 mkr mot 1 775 mkr föregående år. Efter avdrag av biljettavgifter som betalas i Sverige, uppskattade till 100 mkr, och tillägg för utländska fartygskostnader i svenska hamnar m. m., beräknat till 325 mkr, erhålls ett sjöfartsnetto på 2 070 mkr eller 115 mkr mer än föregående år.

Utgifterna för *resevaluta* ökade under 1970 än kraftigare än vanligt. Under januari—november steg sålunda de registrerade resevalutautgifterna med 31 % mot en ökning med 17 % under hela 1969, med 9 % 1968 och med 18 % 1967. Motsvarande ökning av inkomsterna var 12 % för elva månader 1970 mot 16 % 1969, 0 % 1968 och 10 % 1967. Då utgifterna dessutom ligger på en väsentligt högre nivå än inkomsterna, blev ökningen av underskottet mycket kraftig. För hela året har preliminärt räknats med utgifter på ca 2 475 mkr mot 1 886 mkr 1969 och inkomster på ca 750 mkr mot 657 mkr 1969, vilket ger ett netto på ca —1 725 mkr mot —1 229 mkr föregående år.

Utgiftsökningen var kraftigare under första halvåret, då den var 38 %, än under de följande månaderna, då den blev 25 %. Inkomsterna ökade i ungefär samma takt under hela året.

Det bör erinras om att resevalutastatistiken bygger på försäljning och köp av utländska resecheckar och sedlar, återköp av svenska sedlar från utlandet samt banköverföringar för uppehållskostnader. De två förstnämnda kategorierna kan gi-

vetvis omfatta valutor som använts för andra ändamål än uppehållskostnader vid utrikesresor. Sålunda ingår valutor som använts i samband med inköpsresor över Öresund och de svensk-norska och svensk-finska gränserna, s. k. gränshandel. Det finns dock skäl antaga att även utländska gästarbetare vid semesterresor till sina hemländer medför valutor som är avsedda för hemmavarande familjer eller utgör hemtagning av besparingar.

Datainsamlingsmetoden innebär att utländska valutor inte konsekvent kan regionalfördelas efter resenärens uppehållsland resp. hemland utan endast efter använd valuta. Undantag är den mindre del som består av banköverföringar, där landuppgift finns. Särskilt när det gäller utgifter i dollar är det sannolikt att en mycket stor del använts i andra länder än USA.

De mest använda resevalutorna. Utgifter januari—september 1970

	Mkr	Ökning från motsvarande tid 1969
Danska kronor och svenska sedlar återköpta från Danmark	293	35 %
US dollar och svenska sedlar återköpta från USA	274	42 %
Schweizerfrancs och svenska sedlar återköpta från Schweiz	227	41 %
Finska mark och svenska sedlar återköpta från Finland	214	72 %
DM och svenska sedlar återköpta från Västtyskland	208	15 %
Pesetas och svenska sedlar återköpta från Spanien	189	38 %

Redan regionaluppdelningen i tablån ovan visar, att sällskapsresorna ej spelar den dominerande roll i resevalutautflödet, som ibland antytts. Detta styrks också av att resebyråernas betalningar till utlandet för uppehållskostnader under 1969 endast uppgick till 147 mkr enligt valutarapporter till riksbanken. Häri ingår dock ej betalningar för transporter till och från Sverige, vilka enligt rapporter till riksbanken uppgick till omkring 100 mkr under 1969, och givetvis ej heller de av resenärerna själva medförda valutorna. Att sålunda det enskilda resandet, gränshandel m. m. väger tyngre än sällskapsresorna torde förklara, att resevalutautgifterna kunnat öka så kraftigt, trots att resebyråerna uppges ha haft en dålig säsong och trots att luftfartsverkets statistik över antalet passagerare med sällskapsreseflygningar från svenska flygplatser till utlandet endast ökade med 2 % under första halvåret 1970 jämfört med första halvåret 1969.

Utfallet av *övriga tjänstetransaktioner* enligt föreliggande statistik innebar ett lägre underskott under första halvåret 1970 än under första halvåret 1969, genom att inkomsterna ökade med 28 % och utgifterna med 14 %. Under tredje kvartalet ökade emellertid de anmälda transaktionerna i båda riktningarna med omkring 23 %, vilket i absoluta tal gav en större ökning av utgifterna än av inkomsterna. För tre kvartal återstod dock en viss förbättring av nettot, medan de uppskattade årssiffrorna innebär en ökning av utgifterna med ca 500 mkr från 2 828 mkr 1969 till omkring 3 325 mkr och av inkomsterna likaså med ca 500 mkr från

I 926 mkr 1969 till omkring 2 425 mkr med ett ungefär lika stort netto som föregående år eller ca 900 mkr.

Under 1960-talet har de till riksbanken redovisade tjänstebetalningarna till utlandet i regel stigit kraftigare från år till år än motsvarande betalningar från utlandet. 1969 bröts denna utveckling genom att både utgifter och inkomster steg med 20 %. Under 1970 visar de preliminära uppgifterna på en väsentligt högre procentuell ökning av inkomsterna än av utgifterna. Den tidigare lägre ökningen av inkomsterna har antagits sammanhänga med en försämrad rapportering till riksbanken, vilket resulterat i införandet av en *korrigeringspost* i betalningsbalansen. Det är inte möjligt att nu fastställa, i vilken utsträckning som den kraftigare ökningen av redovisade tjänsteinkomster under de senaste två åren avspeglar faktiska inkomstökningar resp. förbättringar i rapporteringen. Det finns dels belägg för att vissa inkomstökningar förekommit, som varit större än normalt, dels uppgifter om att anmälningsplikten iakttagits bättre som en följd av den aktualitet som med valutaregleringen sammanhängande frågor fått under dessa år. Dessa orsaker till högre siffror för inkomstökningen synes därför ha samverkat. Den korrigeringspost som hittills införts i betalningsbalansen har stigit med 100 mkr per år från 100 mkr 1962 till 800 mkr 1969. Utvecklingen av de statistikförda tjänstetransaktionerna under 1970 synes motivera, att man bryter denna serie av kontinuerligt stigande korrigeringar och för 1970 behåller samma nivå som föregående år med 800 mkr.

Privata *transfereringar* till utlandet registrerades under de tre första kvartalen 1970 till 236 mkr mot 148 mkr under samma period 1969. I denna ökning ligger emellertid effekten av att gästarbetarnas remitteringar av medel till sina hemländer fr. o. m. 1970 sammanförts under denna post, medan de tidigare fördes som tjänstebetalning, transferering eller kapitalöverföring, beroende på betalningsmottagare, vistelsetid i Sverige och andra omständigheter. Dessutom har frigränsen för anmälningsplikt, när det gäller utländsk medborgares försändelser av gåvor och understöd, sänkts till 100 kr. Den nya separata delposten gästarbetares överföringar uppgick till 44 mkr under januari—september 1970. Detta belopp är dock fortfarande endast en del av samtliga sådana utgifter; såsom berörts ovan, torde en del av dem bl. a. ingå i resevalutaposten. För hela 1970 har de privata transfereringarna till utlandet enligt den nya definitionen beräknats uppgå till ca 325 mkr mot registrerade 213 mkr 1969.

Privata transfereringar från utlandet uppgick under januari—september till 63 mkr mot 35 mkr under samma period 1969. Ca 10 mkr av ökningen beror på viss specialrapportering som tidigare ej funnits. För hela 1970 beräknas dessa transfereringar ha uppgått till ca 75 mkr mot registrerade 47 mkr under föregående år.

För offentliga transfereringar erhålles fullständiga uppgifter endast helårsvis från SIDA. Valutastatistiken upptar endast kontantöverföringar och ej gåvor i naturform (varuleveranser, utsänd personal, mottagande av stipendiater m. m.). En uppskattning av gåvobiståndet under 1970 har emellertid gjorts av SIDA och denna visar en ökning från 1969 med ca 50 mkr till ca 425 mkr. Tillsammans med andra offentliga transfereringar, bl. a. utbetalningar till Danmark i samband med EFTA-

Tabell 12. Svenska statens krediter till utlandet

Mkr

		Ursprungligt lånebelopp	Utbetalt under 1970	Aterbetalt under 1970	Utestående ultimo 1970	Beviljat, ännu ej utbetalt belopp
Danmark	1948	159,4	—	4,9	76,0	—
Etiopien	1968	30,0	3,9	—	17,3	12,7
	1969	23,5	0,7	—	5,7	17,8
Finland	1949	455,1	—	11,8	189,1	—
Indien	1964	24,0	—	—	24,0	—
	1966	24,0	2,6	—	19,8	4,2
	1968	40,0	18,2	—	19,2	20,8
	1968	35,0	2,8	—	3,7	31,3
Kenya	1968	19,0	0,3	—	4,3	14,7
	1970	15,0	0,4	—	0,4	14,6
Norge	1950	125,0	—	5,3	56,0	—
Pakistan	1966	25,0	3,9	—	25,0	—
	1967	9,1	2,9	—	9,1	—
	1968	26,0	—	—	26,0	—
	1970	31,5	5,0	—	5,0	26,5
Sudan	1966	35,0	5,4	—	32,7	2,3
	1969	15,0	—	—	—	15,0
Tanzania	1965	10,0	—	—	10,0	—
	1967	4,0	0,8	—	4,0	—
	1967	30,0	10,1	—	24,3	5,7
	1969	39,0	12,4	—	31,7	7,3
	1969	15,0	0,9	—	0,9	14,1
	1970	15,0	1,3	—	1,3	13,7
	1970	20,0	—	—	—	20,0
	1970	63,0	—	—	—	63,0
Tunisien	1963	6,0	—	—	6,0	—
	1965	6,0	2,2	—	5,7	—
	1967	15,0	1,9	—	9,3	5,7
	1969	26,0	1,1	—	6,2	19,8
	1970	18,5	5,0	—	5,0	13,5
	1970	30,0	—	—	—	30,0
Turkiet	1963	26,0	—	—	26,0	—
	1970	15,6	5,2	—	5,2	10,4
Östafrika ¹	1970	27,0	5,0	—	5,0	22,0
Summa			92,0	22,0	653,9	385,1

¹ Avser finansiering av telenät för Kenya, Uganda och Tanzania gemensamt.

avtalet på 37 mkr, har dessa utgifter uppskattats till ca 575 mkr under 1970 att jämföra med 578 mkr 1969. I det sistnämnda beloppet ingick efterskänkandet av 100 mkr på svenska statens kredit till Finland i januari 1969. Om man bortser från

denna engångstransaktion, blir ökningen av de offentliga transfereringarna ca 100 mkr mellan de båda åren.

Nettot av transfereringarna har därmed beräknats till ca 825 mkr mot 741 mkr 1969 och 491 mkr 1968.

Bytesbalansen förbättrades successivt under loppet av 1970. Under de tre första kvartalen blev underskotten 1 249 mkr, 482 mkr resp. 207 mkr, medan fjärde kvartalet beräknas ha i stort sett balanserat. För hela året ger detta en bytesbalans på ca —1 910 mkr mot —1 011 mkr 1969 och —556 mkr 1968.

Kapitaltransaktioner

De *statliga kapitaltransaktionerna* innebar under 1970 ett nettokapitalutflöde på 205 mkr mot 240 mkr föregående år. De största statliga kapitaltransaktionerna under 1969 var nedskrivningen av statens fordran på Finland (+ 100 mkr), inlösen av två statslån emitterade i Schweiz 1954 (—130 mkr), svensk kapitalinsats i IDA (—139 mkr, varav 51 mkr var en från 1968 uppskjuten betalning) samt utbetalningar under svenska utvecklingskrediter (—91 mkr). De två förstnämnda transaktionerna saknade motsvarighet 1970 och kapitaltillskottet till IDA blev endast 77 mkr, medan utbetalningarna under utvecklingskrediter blev 92 mkr (se tabell 12). Amorteringarna på statens krediter till Danmark, Norge och Finland uppgick till 22 mkr liksom föregående år.

Värdepappershandeln med utlandet i utelöpande aktier och obligationer bestod under de tre första kvartalen 1970 enligt bankinspektionens statistik av export av värdepapper för 389 mkr och import för 454 mkr eller ett nettokapitalutflöde på 65 mkr mot ett nettokapitalutflöde på 143 mkr under motsvarande tid 1969. Efter vissa korrigeringar för amorteringar på svenska obligationslån emitterade i utlandet och för förändringen i affärsbankernas innehav av utländska obligationer, som ingår i affärsbankernas tidsposition, erhålles ett nettokapitalutflöde på 73 mkr mot 142 mkr under samma period 1969. För hela 1970 har detta kapitalutflöde beräknats till ca 100 mkr mot 127 mkr 1969. Beträffande återköp av utlandsägda svenska värdepapper hade det syftet tillkännagivits, att tillståndsgivningen under 1970 ej alltför mycket skulle överstiga ett normalt årsbelopp, varvid tillståndsbeloppet för 1968, ca 55 mkr, skulle tjäna som riktpunkt. Sådana tillstånd lämnades under året för tillsammans 93 mkr. I posten värdepappershandel i betalningsbalansen ingår vidare värdet av svenska obligationsemissioner i utlandet under året på tillsammans 336 mkr. Nettoeffekten blev därför ett kapitalinflöde under denna post på 235 mkr. Under 1969 ägde inga emissioner utomlands rum.

Privata långfristiga lån i utlandet upptogs enligt preliminär statistik under tre kvartal 1970 för 923 mkr mot 637 mkr samma tid 1969. Härav avsåg 442 mkr upplåning för finansiering av direkta investeringar i utlandet 1970 mot 242 mkr 1969. För hela 1970 beräknas upplåningen till ca 1 300 mkr mot 1 030 mkr 1969. Härin ingår ej den upplåning som skedde i form av obligationsemissioner och som behandlats under värdepappershandel ovan.

Amorteringar på svenska lån i utlandet under de tre första kvartalen har registrerats för 355 mkr eller obetydligt mindre än de 381 mkr som amorterades motsvarande tid 1969. Under hela 1970 beräknas amorteringarna ha uppgått till ca 470 mkr mot 433 mkr föregående år.

Utländska lån i Sverige upptogs under januari—september för 110 mkr, vilket belopp beräknas bli obetydligt högre för hela året. 1969 var motsvarande utlåning 67 mkr. Amorteringar på sådana lån beräknas ha skett med ca 10 mkr mot 7 mkr 1969.

Tillsammans innebar dessa lånetransaktioner enligt preliminär statistik ett nettokapitalinflöde på omkring 725 mkr under 1970 mot 537 mkr 1969. Det måste dock starkt understrykas, att uppgifterna är preliminära och att de slutliga siffrorna därför mycket väl kan komma att kraftigt avvika från de här redovisade.

Direkta investeringar i utlandet uppgick under de tre första kvartalen 1970 till 1 092 mkr mot 971 mkr under samma tid föregående år. Härav finansierades 442 mkr genom upplåning utomlands 1970 mot 242 mkr 1969. Under hela året uppgick investeringarna enligt preliminära beräkningar till 1 325 mkr mot 1 428 mkr under hela 1969. Avveckling av svenska investeringar i utlandet skedde 1970 för ca 310 mkr mot 203 mkr 1969.

Utländska investeringar i Sverige innebar under januari—september ett kapitalinflöde på 565 mkr, vilket var väsentligt lägre än under motsvarande tid 1969, då beloppet blev 725 mkr. För hela 1970 uppgick dessa investeringar preliminärt till ca 675 mkr mot 956 mkr under föregående år. Avveckling av utländska investeringar i Sverige ägde enligt den preliminära statistiken rum med ca 130 mkr 1970 mot 157 mkr 1969.

Nettoresultatet av direkta investeringar i båda riktningarna innebar ett kapitalutflöde på ca 470 mkr under året att jämföra med ett kapitalutflöde på 426 mkr under 1969. Samma reservation som gjorts ovan för utfallet av de privata långfristiga lånen gäller emellertid även för de direkta investeringarna. En kraftig revidering av det här angivna utfallet kan sålunda bli nödvändig sedan statistiken blivit mer fullständig.

Övriga privata kapitaltransaktioner består dels av uppgifter som hämtas ur riksbankens valutastatistik, dels av uppgifter som beräknas av statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet. Av de förra beräknas de långfristiga tillgångarna, bl. a. fastighetsköp i utlandet, ha medfört ett nettokapitalutflöde på ca 20 mkr och de långfristiga skulderna, däribland vissa exportförskott, ett utflöde på ca 10 mkr under 1970, att jämföra med utflöden på 23 mkr resp. 31 mkr 1969. Kortfristiga kapitaltransaktioner, bl. a. korta lån i utländska banker, medförde ett nettokapitalinflöde på omkring 225 mkr mot ett inflöde på 27 mkr föregående år.

Enligt statistiska centralbyråns enkät till de svenska varven skulle dessas exportleveranser under 1970 överstiga exportlikviderna med 57 mkr mot 35 mkr föregående år. Importkrediter i samband med import av fartyg och flygplan har av konjunkturinstitutet beräknats ge ett kapitalinflöde på 67 mkr 1970 mot 55 mkr 1969, medan skillnaden mellan införselvärderna och betalningar för data- och hålkorts-

maskiner beräknats motsvara ett kapitalinflöde på 195 mkr 1970 mot 144 mkr 1969. Slutligen ingår i denna post förändringen i rederiernas kortfristiga fordringar på kunder, såsom beskrivits i avsnittet sjöfartsnetto ovan. Denna förändring har antagits medföra ett kapitalinflöde på 100 mkr 1970 mot ett lika stort utflöde föregående år.

Kapitalbalansen, som under en rad år resulterat i betydande nettokapitalimport, hade 1969 svängt till ett nettokapitalutflöde på 219 mkr. Även om statistiken för åtskilliga av kapitalposterna ännu är preliminär och kan komma att revideras kraftigt när fullständigare uppgifter flyter in, torde det få anses klart, att 1970 medförde en ny omsvängning mot en kapitalimport av både långt och kort kapital. De hittills föreliggande uppgifterna tyder på ett kapitalinflöde på omkring 785 mkr, eller en omsvängning från föregående år på omkring en miljard kr. En sådan omsvängning bör delvis ses i samband med det ytterst strama kreditmarknadsläget i Sverige under 1970.

Tilldelade SDR

Under 1969 hade ändringarna av Internationella valutafondens stadga avseende införandet av särskilda dragningsrätter, SDR, trätt i kraft. Den första tilldelningen av SDR skedde den 1 januari 1970, varvid Sverige tilldelades 195,5 mkr. Valutarens ökad därigenom med detta belopp och som motpost till denna ökning har i betalningsbalansen införts en ny post, kallad Tilldelade SDR, vilken placerats mellan kapitalbalansen och restposten.

Restposten

Med ett underskott i bytesbalansen enligt hittills föreliggande statistik på 1 910 mkr, en kapitalimport på preliminärt 785 mkr, tilldelning av SDR på 196 mkr och en ökning av bankernas valutatillgångar på 618 mkr uppstår under 1970 en positiv restpost på omkring 1 547 mkr att jämföra med en negativ restpost på 456 mkr 1969. Även denna omsvängning står i samklang med vad man i rådande läge på kreditmarknaden och efter de under 1969 och 1970 vidtagna kreditpolitiska och valutapolitiska åtgärderna haft anledning att förvänta.

Bankernas utlandssättning

Valutarens hade minskat mycket kraftigt under 1969 med 1 853 mkr. Nedgången skedde helt under de tre första kvartalen med 850 mkr, 831 mkr och 289 mkr, medan det sista kvartalet medförde en ökning på 117 mkr till 3 878 mkr. Under 1970 ägde en viss återhämtning rum. Under januari steg valutarens, bl. a. i samband med tilldelningen av SDR, för att sedan sjunka, resulterande i en nettominskning på 219 mkr under första kvartalet. Under andra kvartalet ökade valutarens med 305 mkr, varvid ökningen helt var koncentrerad till juni. Även under juli noterades en ökning, men denna följdes av minskning under resten av kvartalet med ett nettoresultat på —50 mkr till följd för tredje kvartalet. Under

Tabell 13. Bankernas utlandsställning

Mkr

	Riksbanken		Affärsbankerna		Valutareserven (1+2+3)		Bankernas utlandsställning (4+5)	
	Guld och valutor	Ställning gentemot IMF	Avista- till- gångar	Tids- position	Ställ- ning	12-mån.- förändr.	Ställ- ning	12-mån.- förändr.
	1	2	3	4	5	6	7	8
1964 dec.	4 476	453	576	181	5 505	1 019	5 686	947
1965 »	4 207	737	678	137	5 622	117	5 759	73
1966 »	4 380	855	733	279	5 968	346	6 247	488
1967 »	3 513	717	1 528	294	5 758	— 210	6 052	— 195
1968 »	3 287	850	1 594	235	5 731	— 27	5 966	— 86
1969 »	2 887	523	468	402	3 878	—1 853	4 280	—1 686
1970 jan.	3 139	523	462	459	4 124	—1 415	4 583	—1 274
febr.	2 937	523	307	441	3 767	—1 328	4 208	—1 219
mars	2 683	523	453	413	3 659	—1 222	4 072	—1 224
april	2 638	524	330	365	3 492	—1 510	3 857	—1 509
maj	2 621	524	364	388	3 509	—1 065	3 897	—1 042
juni	2 644	524	796	318	3 964	— 86	4 282	— 284
juli	2 771	524	952	366	4 247	1	4 613	49
aug.	2 830	524	568	519	3 922	— 112	4 441	84
sept.	2 749	524	641	363	3 914	153	4 277	183
okt.	2 625	524	814	378	3 963	277	4 341	286
nov.	2 912	525	584	630	4 021	243	4 651	509
dec.	2 970	654	648	626	4 272	394	4 898	618

fjärde kvartalet slutligen steg valutareserven med 358 mkr till 4 272 mkr. För hela året innebar detta en förstärkning av valutareserven med 394 mkr (tabell 13).

Riksbankens innehav av guld och valutor, vari fr. o. m. 1970 således inräknas SDR, sjönk under första halvåret med 242 mkr till 3 168 mkr men steg under andra halvåret åter med 456 mkr till 3 624 mkr.

Affärsbankernas avistabehållningar av valutor sjönk kraftigt under senare delen av 1969 genom valutaförsäljningar till riksbanken i samband med ändrade föreskrifter rörande rätten till räntegottgörelse på valutainlånnings tillgodohavande på valutakonto i svensk bank och uppgick vid ingången av 1970 till 468 mkr. Under året varierade dessa behållningar mellan som lägst 307 mkr ultimo februari och som högst 952 mkr ultimo juli. Vid årets slut uppgick affärsbankernas avistabehållningar till 648 mkr, vilket innebar en ökning under året på 180 mkr.

Affärsbankernas tidsposition varierade under huvuddelen av 1970 mellan 500 mkr och 300 mkr men steg under de två sista månaderna med 248 mkr till 626 mkr vid årets slut. Under hela året innebar detta en ökning med 224 mkr mot en ökning på 167 mkr under 1969.

Valutamarknaden

Det lugnare klimat på valutamarknaden, som hade inträtt mot slutet av år 1969 efter paritetsändringarna för franska francen och tyska marken, satte i stort sett sin prägel även på 1970. Det kapitalutflöde från Tyskland, som inträffat efter revalveringen av tyska marken och som bidragit till att stärka reservvalutorna, upphörde i början av året. Ränteutvecklingen, främst på eurodollarmarknaden, kom härafter att spela en betydande roll för valutamarknaden. Det lättare kreditmarknadsläget i USA med åtföljande minskning av amerikanska bankers engagemang i eurodollarmarknaden drog, med undantag för en period mellan april och juni, i stort sett successivt ner ränteläget på denna marknad samtidigt som i övrigt ett relativt högt ränteläge rådde i Europa under större delen av året.

Detta medförde tidvis ett inflöde av valutor till Europa och bidrog till att flera kontinentvalutor, såsom tyska mark, franska francs och belgiska francs, stärkte sin ställning gentemot US-dollar och under större delen av året låg över parivärdet mot denna. Särskilt ihållande var detta kapitalinflöde till Tyskland, där dollarkursen från mars till början av december höll sig vid eller i närheten av den nedre marginalkursen. Till följd av bl. a. diskontosänkningen i Tyskland torde mot slutet av året ett visst kapitalutflöde ha ägt rum med en försvagning av tyska marken som följd.

Till US-dollarns relativa svaghet under året bidrog jämte ränteutvecklingen osäkerhet om inflations- och betalningsbalansutvecklingen i USA.

Den italienska liran, som fram till augusti hade varit utpräglad svag, visade under resten av året en fastare tendens.

Ovan berörda förhållanden påverkade även pund sterling fördelaktigt under de första fem månaderna. Bl. a. oron på den engelska arbetsmarknaden samt den ogynnsamma löne- och prisutvecklingen bidrog emellertid till att kursen i juni föll under pariteten mot US-dollar. Efter ett bottenläge strax över nedre marginalkursen i september inträdde en förbättring.

De kanadensiska myndigheterna meddelade den 31 maj att man, på grund av bl. a. ett tilltagande valutainflöde, tills vidare icke ämnade hålla kursen för den kanadensiska dollarn inom de föreskrivna limiterna av 1 % på ömse sidor av pariteten mot US-dollar. Efter tidvis ganska stora fluktuationer låg kursen mot US-dollar vid slutet av året omkring 7 % över pariteten. Någon ny paritet hade vid årets utgång ännu ej fastställts. Den kanadensiska åtgärden föranledde viss spekulativ aktivitet i paritetsändringar även för några andra valutor.

Under de första månaderna efter apprecieringen av tyska marken hösten 1969 hade Sverige ett måttligt men kontinuerligt valutainflöde. I februari 1970 förbyttes detta inflöde i ett utflöde. För att förhindra korttidsrörelser i kronvalutan under de närmast kommande månaderna, som kunde beräknas uppvisa en marknadsteknisk svaghet för kronan, lät riksbanken dollarkursen stiga inom ramen för gällan-

de marginalsäljkurs. Efterfrågan på valutor i marknaden fortsatte därefter de följande månaderna för att senare avta. Kronan har under större delen av året sålunda visat en relativt svag tendens med dollarkursen över pariteten. I oktober kunde emellertid ett visst valutaöverskott märkas i marknaden och i november föll dollarkursen under pariteten under kontinuerliga valutaköp från riksbankens sida. På terminsmarknaden noterades svenska kronan under större delen av året med diskonto gentemot US-dollar.

De av riksbanken i enlighet med bestämmelserna i Europeiska monetära avtalet fastställda marginalkurserna för US-dollar var under året oförändrade, nämligen 5,1350 köpkurs och 5,2125 säljkurs.

Guldpriset på London-marknaden vid s. k. *fixing* fluktuerade under året mellan 34,75 och 39,19 dollar per ounce.

I början av året låg priset tämligen stilla omkring 35 dollar per ounce med ett utbud av spekulativt guld som sannolikt prisnedhållande faktor. Mot bakgrund av varierande efterfrågan för industriellt bruk och viss hamstring pendlade priset härfter mellan omkring 35 och 36 dollar per ounce fram till oktober, då en kortvarig, troligen framförallt spekulativ efterfrågan förde upp priset till årets högsta läge, 39,19 dollar per ounce. Härfter föll det visserligen snabbt tillbaka men kom dock att under resten av året i stort sett ligga på ett högre läge än under första delen av året, nämligen mellan 37 och 38 dollar per ounce.

Internationellt finansiellt samarbete

I enlighet med den resolution som antagits av *Internationella valutafondens (IMF)* styrelse vid årsmötet i Washington hösten 1969 företogs, med giltighet från den 1 januari 1970, den första tilldelningen av *särskilda dragningsrätter (SDR)* till ett värde motsvarande 3 414 miljoner dollar. Sverige erhöll 37,8 miljoner SDR, vilket motsvarar 195,5 mkr. Dessa äges av riksbanken, som har befogenhet att för svenskt vidkommande besluta i frågor rörande SDR-systemet. Hittills har riksbanken ej använt SDR för anskaffande av valuta, ej heller tillhandahållit annan deltagare i SDR-systemet valuta mot SDR.

Denna första tilldelning skall under den första basperioden följas av en andra och en tredje tilldelning den 1 januari 1971 resp. 1972. Varje deltagande land erhåller SDR till ett belopp motsvarande en viss procent av landets kvot i valutafonden dagen före tilldelningen. Denna procentsats fastställs med hänsyn tagen till att den totala tilldelningen enligt tidigare beslut under den första basperioden skall motsvara 9,5 miljarder dollar fördelade med 3,5 miljarder dollar 1970 och 3,0 miljarder dollar 1971 och 1972.

Riksbankens innehav av SDR uppgick vid utgången av 1970 till 195,8 mkr vilket förutom av ovan nämnda tilldelning utgöres av nettoresultatet av betalningar mellan riksbanken och valutafonden av förvaltningskostnader och gottgörelse för valutafondens utnyttjande av sitt innehav av svenska kronor, vilken till en del betalats i SDR. Vid tilldelningen av SDR den 1 januari 1971 erhöll riksbanken 34,8 miljoner, vilket motsvarar 179,9 mkr.

Vid valutafondens årsmöte 1969 uppdrogs åt fondens direktion att, i enlighet med stadgans föreskrift om översyn vart femte år, överväga frågan om *justering av medlemslänternas kvoter*. Direktionen framlade i december 1969 en rapport som innehöll förslag till beslut om en maximal ökning av kvoterna från ca 21.3 till ca 28,9 miljarder dollar, d. v. s. med ca 35 %. För Sveriges del föreslogs en höjning från 225 till högst 325 miljoner dollar. Förslaget om ökning av kvoterna antogs av fondens styrelse den 9 februari 1970 med föreskriven 85 % majoritet. Det ankommer på varje medlemsland att senast den 15 november 1971 meddela fonden om det samtycker till den föreslagna ökningen av sin kvot. Efter bemyndigande av riksdagen (Kungl. Maj:ts prop. nr 95 år 1970), vilket även innefattade bemyndigande för riksbanken att tillskjuta det erforderliga kapitalet, lät den svenska regeringen den 19 november 1970 meddela fonden sitt samtycke till höjning av Sveriges kvot till 325 miljoner dollar. Inbetalning till valutafonden verkställdes av riksbanken den 15 december 1970 varvid motvärdet till 25 miljoner dollar erlades i guld och motvärdet till 75 miljoner dollar i svenska kronor. Med hänsyn till att guldtranchen och den särskilda guldtranch som uppkommer i den mån fonden utnyttjar sitt krontillgodohavande numera betraktas som delar av Sveriges monetära reserver ansåg sig fullmäktige i riksbanken ej böra begära sådan garanti av Kungl.

Maj:t för täckning av eventuella förluster som lämnats vid tidigare inbetalningar till fonden av insatskapital.

Valutafondens innehav av svenska kronor uppgick vid årets utgång till 1260,2 mkr, vilket innebär en nettoökning med 385,9 mkr under året. Innehavet motsvarade 75 % av Sveriges kvot i valutafonden. Förändringen beror huvudsakligen på den ovan nämnda inbetalningen på grund av höjningen av Sveriges kvot i valutafonden. Endast till en mindre del utgöres den av kontojustering och betalningar som verkställts i kronor mellan riksbanken och valutafonden av administrativa kostnader, den i svenska kronor erlagda delen av valutafondens gottgörelse för utnyttjandet av sitt innehav av svenska kronor samt en mindre återbetalning av annat lands dragning på valutafonden. Inga dragningar på valutafonden företogs under året i svenska kronor.

Då under året ingen upplåning av kronor förekommit under *GAB-avtalet* och ej heller återbetalning verkställts av lån som valutafonden upptagit hos riksbanken uppgick riksbankens fordran på valutafonden under detta avtal till oförändrat 232,8 mkr.

Med hänvisning till åtgärderna inom valutafonden för en ökning av medlemslänternas kvoter samt hittills tillämpad praxis i fråga om relationen mellan medlemslänternas insatser i valutafonden och *Världsbanken (IBRD)* enligt vilken medlemsländer som ökar sin relativa insats i valutafonden förväntas göra motsvarande proportionella insatshöjning i banken, föreslog bankens direktion i januari 1970 dels selektiva höjningar av 75 av de 112 medlemslänternas andelar av bankens grundkapital, dels en ökning av bankens auktoriserade kapital med 3,0 miljarder dollar till 27,0 miljarder dollar. Ifrågavarande medlemsländer skall under tiden till och med 15 november 1971 äga teckna andelar till högst det antal som föreslagits för varje land. För Sverige föreslogs en nyteckning av maximalt 37,3 miljoner dollar, vilket skulle öka Sveriges andel till 277,3 miljoner dollar. Den 31 juli 1970 antog bankens styrelse en resolution om de selektiva höjningarna av medlemslänternas tecknade kapital. Resolutionen angående ökning av bankens auktoriserade kapital antogs den 31 december 1970. Kungl. Maj:t har på hemställan av fullmäktige i riksbanken inhämtat riksdagens bemyndigande (Kungl. Maj:ts prop. nr 174 år 1970) att godkänna en ökning av den svenska andelen av världsbankens grundkapital med 37,3 miljoner dollar till 277,3 miljoner dollar samt att lämna riksbanken garanti för täckning av eventuella förluster som hänför sig till den ökade insatsen och vilka fullmäktige i riksbanken ej anser böra belasta banken. Riksdagen bemyndigade samtidigt riksbanken tillskjuta det erforderliga kapitalet samt påtaga sig de förpliktelser som följer med andelsökningen.

Sverige verkställde i november 1970 den tredje och sista inbetalningen utgörande motvärdet till 9,88 miljoner dollar till *Internationella utvecklingsfonden (IDA)* under den överenskommelse om en andra påfyllnad av utvecklingsfondens resurser som träffats 1968. Betalningen erlades kontant i svenska kronor.

Under året har dessutom av Sverige kontant i svenska kronor erlagts motvärdet till 5,06 miljoner dollar enligt en tidigare svensk utfästelse att utanför överenskom-

melsen om en andra kapitalpåfyllnad lämna extrabidrag till utvecklingsfonden, för budgetåret 1970/71 uppgående till 10,12 miljoner dollar. Återstående 5,06 miljoner dollar förfaller till betalning under första halvåret 1971.

Vid 1970 års utgång uppgick Sveriges sammanlagda inbetalda bidrag till utvecklingsfonden till ca 513 mkr, varav 255 mkr utgjorde ordinarie bidrag och 258 mkr extra bidrag. Under skuldförbindelser avseende tidigare års svenska bidrag utestod vid årets utgång 29,2 mkr.

Efter överläggningar, vilka påbörjats i december 1969, nåddes i juni 1970 överenskommelse om ett förslag till en tredje påfyllnad av utvecklingsfondens resurser med sammanlagt 2 438,62 miljoner dollar. Enligt detta förslag skall under budgetåren 1971/72, 1972/73 och 1973/74 2 398,08 miljoner dollar ställas till IDA:s förfogande av Grupp I-länderna och 10,54 miljoner dollar av tre av Grupp II-länderna samt ca 30 miljoner dollar lämnas av Schweiz i form av ett räntefritt lån på 50 år. Sverige skall enligt förslaget bidra med 102 miljoner dollar. Avsikten är att inbetalningar under denna tredje påfyllnad skall verkställas i tre lika årsrater, vilka skall förfalla till betalning den 8 november 1971, 1972 och 1973. Sveriges betalningar avses skola erläggas i form av icke räntebärande skuldförbindelser. Överenskommelsen träder i kraft först när den formellt godkänts av erforderligt antal medlemsländer, d.v.s. minst tolv, representerande utfästelser med minst 1 900 miljoner dollar.

Den femte och därmed den sista delbetalningen på 500 000 dollar av Sveriges andel i den *Asiatiska utvecklingsbanken* verkställdes i augusti 1970 varvid motvärdet till 250 000 dollar erlades kontant i svenska kronor och resterande belopp i form av en skuldsedel i svenska kronor. Den svenska andelen i bankens grundfond uppgår till 5 miljoner dollar varav hälften utgör garantikapital och hälften inbetalats i fem lika årsrater.

Riksbanken förvärvade under året 8 657 nya aktier i *Banken för internationell betalningsutjämning (BIS)* som följd av den ökning av dennas aktiekapital som beslöts under 1969. Nyförvärvet bestod av 4 000 aktier som på grund av riksbankens tidigare aktieinnehav tillföll riksbanken genom fondemission, 4 500 aktier som riksbanken tecknat i en nyemission samt 157 aktier i fondemissionen som ej blivit tecknade inom i emissionsbeslutet angiven tid och därför skulle övertagas av de i bankens styrelse representerade centralbankerna. För sistnämnda aktier gäller viss skyldighet till återförsäljning, då de aktieägare som ej utövade sin teckningsrätt före utgången av mars månad 1970 beretts viss möjlighet att inom ett år få överta sin andel.

Överenskommelsen mellan riksbanken och Federal Reserve Bank of New York om ömsesidiga kreditfaciliteter i form av swaptransaktioner i kronor och dollar till ett belopp av 250 miljoner dollar, vilken hittills ej utnyttjats, förlängdes under året med ett år till den 2 december 1971. Beloppet för de överenskommelser av detta slag som träffats mellan Federal Reserve Bank of New York och ett antal centralbanker samt Banken för internationell betalningsutjämning i syfte att genom internationellt samarbete öka motståndskraften mot störningar i det internatio-

nella betalningssystemet ökade under året med 250 miljoner dollar till 11 230 miljoner dollar.

Vid beslutet 1968 om förlängning av det *Europeiska monetära avtalet (EMA)* till utgången av 1971 samt om översyn av avtalet senast 30 september 1971 förutskickades även att EMA-styrelsen skulle studera bidragsskalan och framlägga förslag om denna under 1970. EMA-styrelsen har vid sina fortsatta överväganden funnit skäl att låta frågan om bidragsskalan ingå i den kommande översynen av avtalet.

Under året lämnade Sverige sammanlagt tio nya *utvecklingskrediter* till följande länder, beloppen angivna i mkr inom parentes: Kenya (15), Pakistan (31,5), Sudan (15), Tanzania (20, 15 resp. 63), Tunisien (30 resp. 18,5), Turkiet (15,6) och Östafrika d. v. s. Kenya, Tanzania och Uganda (27). Den svenska kredit på 78 mkr som Sverige beviljade Tanzania 1969 ändrades till att avse 39 mkr i samband med att Internationella utvecklingsfonden i stället beviljade Tanzania en kredit på motsvarande belopp, vilken trädde i kraft 30 januari 1970. Liksom vid tidigare ingångna kreditavtal av detta slag åtog sig riksbanken att medverka banktekniskt vid tillämpningen. Utnyttjandet av krediterna framgår av tabell 12 sid. 37.

Riksbankens bokslut

I det följande återgives riksbankens bokslut för år 1970 samt uppgifter om utlåningen från vissa lånefonder.

De för år 1969 redovisade jämförelsesiffrorna för tillgångar och skulder överensstämmer ej helt med den i förvaltningsberättelsen för nämnda år intagna balansräkningen utan har framtagits enligt av fullmäktige den 17 december 1969 beslutade ändringar av bokslutets uppställning.

Diskontot å svenska skattkamarväxlar och räntor å svenska obligationer har bokförts å vinst- och förlusträkningen i den utsträckning som de uppburits under året.

Riksbankens *nettovinst för år 1970* uppgick till kronor 370 186 000: 31. För 1969 var vinsten kronor 326 884 470: 23.

Utgående

Tillgångar	1969	1970	
	Kronor	Kronor	Kronor
Guld	1 167 665 344: 20		1 034 849 522: 32
Särskilda dragningsrätter i Internationella valutafonden	—: —		195 754 405: 32
Särskild guldtranch i Internationella valutafonden	—: —	730 524: 82	
Guldtranch i Internationella valutafonden	289 659 058: 45	420 322 500: —	
Lån till Internationella valutafonden ..	232 794 000: — (522 453 058: 45)	232 794 000: —	653 847 024: 82
Fordringar hos utländsk bank eller bankir, nettobelopp, samt utrikes växlar	266 195 825: 96	60 464 775: 94	
Utländska statspapper	1 453 402 697: 50 (1 719 598 523: 46)	1 679 338 076: —	1 739 802 851: 94
Skattkammарväxlar	5 685 000 000: —	7 101 000 000: —	
Statens och hypoteksinrättningsobligationer	2 904 218 955: — (8 589 218 955: —)	2 556 652 330: —	9 657 652 330: —
Diskonterade växlar	51 165 184: 54	41 898 887: 86	
Hypotekslån	1 598 073 529: —	1 185 583 367: —	
Kredit i checkräkning	875 249: 28 (1 650 113 962: 82)	7 806 235: 13	1 235 288 489: 99
Avbetalningslån	80 478 004: —		74 217 637: —
Skiljemynt	5 396 614: 59		15 379 117: 59
Inhemska bankers checkar, postremissväxlar m. m.	27 825 836: 53		8 354 839: 83
Sveriges andel i Internationella återuppbyggnadsbankens grundfond, inbetalt belopp	124 156 800: —		124 156 800: —
Ny riksbanksbyggnad i Stockholm ¹		1 624 846: 56	
Övriga tillgångar	37 104 088: 29	36 463 914: 32	38 088 760: 88
Summa	13 924 011 187: 34		14 777 391 779: 69

¹ Anm. Under åren 1967—1969 har dessutom som »Projekteringskostnader för ny riksbanksbyggnad» utbetalats kronor 810 532: 50.

balansräkning

Skulder	1969	1970	
	Kronor	Kronor	Kronor
Utelöpande sedlar	10 962 486 366: —		11 318 998 896: —
Checkräkning:			
Statliga myndigheter	87 411 600: 93	37 051 727: 21	
Bankaktiebolag	542 978 413: 71	553 794 498: 98	
Andra insättare	2 300 337: 78	3 254 046: 41	594 100 272: 60
	(632 690 352: 42)		
Medel å konton för investering i skogs- bruk och rörelse	1 073 076 596: 82		1 250 072 341: 76
Skuld till Internationella valutafonden ..	—: —		—: —
Övriga skulder	19 726 862: 28		12 456 299: 20
Nettotilldelning av särskilda dragnings- rätter i Internationella valutafonden ..	—: —		195 546 960: —
Grundfond	50 000 000: —		50 000 000: —
Reservfond	20 000 000: —		20 000 000: —
Tidigare avsatta pensionsmedel	6 767 843: 18		6 767 843: 18
Avbetalningslånefond	125 000 000: —		125 000 000: —
Kursdifferenskonto	657 376 365: 44		784 000 000: —
Riksbankens byggnadsfond	50 000 000: —		50 000 000: —
Balanserade vinstmedel från föregående år	2 330: 97		263 166: 64
Årets vinst	326 884 470: 23		370 186 000: 31
Summa	13 924 011 187: 34		14 777 391 779: 69

Utgifter och förluster	1969	1970	
	Kronor	Kronor	Kronor
Räntor å inlåningsräkningar	60 456: 78		69 884: 58
Avlöningar, pensioner m. m.			
Fullmäktige och suppleanter för dem	137 516: 38	137 091: 70	
Styrelseledamöter vid avdelningskontoren och suppleanter för dem	256 669: 84	257 017: 42	
Ledamöter i valutastyrelsen och suppleanter för dem	15 360: —	15 420: —	
Tjänstemän och övrig personal			
Lönegradsplacerad personal	16 240 646: 91	19 329 020: 88	
Sedelräkningsbiträden ¹	2 089 101: 02	647 340: 93	
Övrig personal	1 016 923: 37	1 137 169: 84	
Pensioner och ATP-avgifter	6 019 120: 49	5 675 598: 26	27 198 659: 03
(Summa avlöningar, pensioner m. m. för år 1969 kr. 25 775 338: 01)			
Förvaltningsutgifter m. m. (exkl. avlöningar)			
Fastighetskostnader			
Ändrings- och reparationsarbeten ..	425 000: 74	278 119: 47	
Kontorshyror, uppvärmningskostnader	552 307: 60	518 234: 25	
Övriga fastighetskostnader	266 319: 52	277 644: 65	
Inventarier och deras underhåll	260 395: 52	650 420: 15	
Materialier, tidningar, böcker m. m. ..	750 085: 56	708 303: 16	
Post-, assurances- och teleavgifter m. m.	2 227 344: 77	2 421 508: 68	
Rese- och traktamentskostnader	217 267: 95	253 852: 84	
Personalvård m. m. ²	393 556: 95	510 758: 96	
Säkerhetsanordningar	294 457: 24	149 407: 38	
Transportkostnader	242 566: 09	273 519: 17	
ADB-kostnader	217 012: 77	131 419: 95	
Övriga förvaltningskostnader	102 881: 63	67 937: 76	6 241 126: 42
(Summa förvaltningsutgifter m. m. för år 1969 kr. 5 949 196: 34)			
Sedeltryckeriet	3 846 677: 02		5 600 359: 18
Projekteringskostnader för ny riksbanksbyggnad	410 071: 99	—: —	
Diverse	10 832: 97	7 348 810: 25	7 348 810: 25
Summa utgifter och förluster	36 052 573: 11		46 458 839: 46
Saldo vinst	326 884 470: 23		370 186 000: 31
Summa	362 937 043: 34		416 644 839: 77

¹ Från och med oktober månad 1969 har flertalet sedelräkningsbiträden erhållit lönegradsplacerad tjänst.

² Därav har förts inom linjen som »Lån till riksbankstjänstemännens semesterförening»: 1969 cirka 148 000 kronor 1970 cirka 36 000 kronor.

³ Därav köp av aktier i Banken för internationell betalningsutjämnning kronor 7 348 561: 61.

Inom linjen förda tillgångar och skulder

	1969	1970
Tillgångar		
Taxeringsvärdet av riksbankens fastigheter i		
Stockholm: bankhuset	6 000 000: —	7 000 000: —
sedeltryckeriet	1 700 000: —	1 900 000: —
Göteborg	2 385 000: —	2 600 000: —
Falun	419 000: —	644 000: —
Gävle	470 000: —	600 000: —
Halmstad	500 000: —	550 000: —
Härnösand	350 000: —	475 000: —
Jönköping	390 000: —	420 000: —
Karlstad	400 000: —	640 000: —
Kristianstad	380 000: —	410 000: —
Linköping	600 000: —	605 000: —
Luleå	615 000: —	655 000: —
Nyköping	750 000: —	830 000: —
Visby	244 000: —	230 000: —
Växjö	900 000: —	1 050 000: —
Örebro	560 000: —	700 000: —
Östersund	310 000: —	310 000: —
Tumba: sedelförbränningshuset	200 000: —	264 000: —
Diverse valv	125 000: —	125 000: —
	17 298 000: —	20 008 000: —
Aktier i AB Tumba bruk	25 000 000: —	25 000 000: —
Aktier i Banken för internationell betalningsutjämning	1 800 000: —	¹ 9 148 561: 61
Riksbankens mynt- och medaljsamling	160 157: 81	160 157: 81
Lån till riksbankspersonalens semesterförening	1 958 084: 92	1 994 050: 22
Utländska obligationer och fordringar	25 910 275: 32	23 842 001: 60
Svenska lånefordringar m. m.	41 165: 76	40 894: 25
Summa kronor	72 167 683: 81	80 193 665: 49
Skulder		
Lånebanksobligationer	8 005: 98	8 005: 98
Övriga	37 263: 47	1 463: 01
Summa kronor	45 269: 45	9 468: 99

¹ Det tidigare innehavet av 4 000 aktier ökades under 1970 med 8 657 st., varav 4 000 st. utgjorde fondemission.

Utlåning från vissa lånefonder

Den 31 december 1970 utestående lån från olika lånefonder fördelar sig till antal och belopp i tusental kronor på de olika kontoren sålunda:

	Avbetalnings- lånefonden		Statens bosättnings- lånefond		Egnahems- m. fl. lånefonder		Fonden för supplementär jordbrukskredit		Värnpliktslån			
									Värnplikts- lånefonden		Fonden för låneunderstöd	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Huvudkontoret	2 995	12 395	9 654	25 785	1 257	12 111	2	13	106	150	22	41
Göteborg	1 643	6 694	4 668	14 441	93	575	—	—	27	45	6	11
Malmö	859	3 816	5 811	16 106	69	774	—	—	34	54	4	11
Falun	425	1 537	1 386	3 793	150	913	3	1	13	20	—	—
Gävle	512	2 252	1 922	5 148	317	1 555	—	—	8	15	—	—
Halmstad	427	1 625	1 197	2 907	425	2 852	—	—	4	4	1	1
Härnösand ...	364	1 154	1 983	5 173	436	1 326	—	—	13	23	—	—
Jönköping ...	672	2 692	1 632	4 149	152	1 232	1	3	16	26	—	—
Kalmar	461	1 481	1 666	4 112	140	1 025	—	—	10	12	—	—
Karlskrona ...	319	1 204	878	1 989	203	1 364	—	—	15	21	—	—
Karlstad	347	1 217	1 566	3 972	668	2 129	3	5	8	10	—	—
Kristianstad ..	269	967	1 504	3 733	396	3 673	—	—	10	7	—	—
Linköping	648	1 986	2 485	6 158	284	2 124	2	2	18	30	—	—
Luleå	673	1 743	2 551	6 531	580	2 213	—	—	6	12	—	—
Mariestad	541	2 667	1 196	3 152	208	1 619	8	21	7	10	1	2
Nyköping	446	1 637	1 665	3 999	285	2 281	15	36	16	22	—	—
Umeå	597	1 779	1 674	4 614	542	3 023	—	—	10	17	—	—
Uppsala	2 880	15 395	2 435	7 276	305	1 815	12	19	9	10	2	5
Visby	150	691	307	815	193	1 346	—	—	6	4	—	—
Vänersborg ..	294	1 274	1 943	5 597	602	3 576	4	18	13	23	—	—
Västerås	378	1 003	1 833	4 147	77	594	6	9	9	17	1	1
Växjö	613	2 509	1 298	3 418	297	1 866	—	—	2	3	—	—
Örebro	421	1 858	1 937	5 234	66	222	3	3	8	10	—	—
Östersund	1 055	4 641	950	2 414	631	1 727	—	—	10	12	—	—
Summa	17 989	74 217	54 141	144 663	8 376	51 935	59	130	378	557	37	72

Stödlån till jordbrukare

Den 31 december 1970 utestående stödlån fördelar sig till antal och belopp
i tusental kronor på de olika kontoren sålunda:

	Enl. SFS 766/1951 St B		Enl. SFS 764/1952 St C		Enl. SFS 723/1954 St D		Enl. SFS 593/1955 St E		Enl. SFS 650/1957 St F		Enl. SFS 83/1960 St G		Summa	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
Huvudkon-														
toret	—	—	22	96	2	4	26	90	25	100	2	8	77	298
Göteborg ...	—	—	—	—	2	4	1	3	3	8	1	—	7	15
Malmö	2	9	2	8	4	5	—	—	—	—	—	—	8	22
Falun	—	—	1	1	1	2	1	3	9	26	12	10	24	42
Gävle	—	—	5	6	—	—	—	—	1	1	—	—	6	7
Halmstad ...	—	—	—	—	4	6	4	2	1	—	3	3	12	11
Härnösand ..	—	—	3	5	2	2	1	1	2	1	—	—	8	9
Jönköping ..	—	—	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5
Kalmar	1	—	20	53	—	—	28	26	1	3	15	33	65	115
Karlskrona ..	—	—	1	2	—	—	1	—	2	2	2	2	6	6
Karlstad	—	—	2	8	1	—	6	26	3	9	2	2	14	45
Kristianstad ..	—	—	6	11	18	54	1	4	1	5	1	1	27	75
Linköping ...	2	2	18	48	—	—	25	76	12	28	2	1	59	155
Luleå	—	—	9	11	30	33	32	40	3	1	—	—	74	85
Mariestad ...	—	—	14	27	4	8	20	54	9	21	1	—	48	110
Nyköping ...	—	—	7	9	—	—	8	26	2	2	—	—	17	37
Umeå	—	—	8	6	30	21	36	15	19	7	—	—	93	49
Uppsala	—	—	13	25	4	5	23	78	52	136	15	13	107	257
Visby	—	—	1	10	—	—	1	16	—	—	—	—	2	26
Vänersborg ..	—	—	5	13	4	7	7	22	7	23	5	4	28	69
Västerås	—	—	2	1	—	—	6	7	9	35	28	18	45	61
Växjö	—	—	1	8	1	2	—	—	—	—	—	—	2	10
Örebro	1	6	14	32	1	3	2	1	1	3	—	—	19	45
Östersund ...	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	6	17	157	385	108	156	229	490	162	411	89	95	751	1 554

Den 31 december 1970 utestående lån, vilka övertagits från egnahemsorganen och hushållningssällskapen, fördelar sig till antal och belopp på följande olika lånetyper:

	Utestående lån	
	Antal	Belopp kronor
<i>Utlåning, som handhaves av såväl huvudkontoret som avdelningskontoren:</i>		
Jordbruksegnahemslån, skogslån, äldre tilläggs- och förstärkningslån	5 850	35 603 554: —
Bostadsegnahemslån	1 003	5 185 433: —
Nybyggnadslån	370	94 395: —
Förbättringslån	53	27 588: —
Lån till estlandssvenskar	16	34 566: —
Transport	7 292	40 945 536: —
<i>Utlåning, som helt handhaves av huvudkontoret:</i>		
Arrendelån	1	1 032: —
Lån till låneförmedlare:		
Arbetsmåbrukslån	1 047	8 801 131: —
Jordbruksegnahemslån	4	58 877: —
Bostadsegnahemslån	32	2 127 972: —
Summa	8 376	51 934 548: —

Riksbankens styrelse och vissa förvaltningsåtgärder

§ 1.

Fullmäktige m. fl.: Fullmäktiges ordförande herr Kjell-Olof Feldt, vars förordnande att vara bankofullmäktig förlängts för tiden den 1 mars 1970—28 februari 1973, entledigades av Kungl. Maj:t från nämnda uppdrag den 9 oktober 1970 i och med hans tillträde av statsrådsämbete. I hans ställe förordnade Kungl. Maj:t den 16 oktober ledamoten av riksdagens första kammare, direktören John Ericsson att för en tid av tre år från och med den 17 oktober 1970 vara bankofullmäktig, och till suppleant för honom förordnades för samma tid ledamoten av riksdagens andra kammare, direktören Essen Lindahl (omvald).

Vid det val av fullmäktige och suppleanter för dem som riksdagens valmän förrättade den 6 maj 1970 omvaldes för valperioden 1970—1973:

till *fullmäktige* herrar Dahlén och Bengtson samt till suppleanter för dem respektive herr Helén och herr Hansson. Till *fullmäktig* för återstående del av valperioden 1968—1971 efter herr Holmberg, som den 7 april 1970 erhållit befrielse från uppdraget, valdes ledamoten av första kammaren herr Allan Herne-lius och till *suppleant* för honom herr Burenstam Linder (omvald).

Fullmäktige omvalde samma dag för tiden till dess nytt val av fullmäktige år 1971 förrättats:

till *vice ordförande*: herr Wärnberg;

till *riksbankschef*: herr Asbrink;

till *deputerad*: herr Wärnberg; samt

till suppleant för riksbankschefen att med fullmäktigs rätt och ansvar vid inträffande förfall inträda i hans ställe (*vice riksbankschef*): herr Joge.

§ 2.

Riksbankens industristyrelse: Till ledamöter av riksbankens industristyrelse omvalde fullmäktige den 6 maj 1970 tillsvidare, dock längst till dess nytt fullmäktigeval år 1971 förrättats, herr Wärnberg, ordförande, samt f. d. bankdirektören Ekengren och civilingenjören Carlsson. Vidare omvaldes för samma tid bankofullmäktigen Bengtson att vara suppleant för ordföranden och bankdirektören Gustafsson att vara suppleant för herr Ekengren.

§ 3.

Valutastyrelsen: Till ledamöter i valutastyrelsen omvalde fullmäktige den 6 maj 1970 — förutom vice riksbankschefen Joge, som enligt 16 § 3 mom. andra stycket bankoreglementet skall vara styrelsens ordförande — herr Wärnberg, vice ordförande, och bankdirektören Akermalm samt till personliga suppleanter för dem

respektive bankdirektören Gustafsson, bankofullmäktigen Bengtson och bankokommissarien Olofsson. Valet gäller tillsvidare, dock längst till dess nytt fullmäktigeval ägt rum under år 1971.

De av Kungl. Maj:t till utgången av juni 1972 utsedda ledamöterna i valutastyrelsen utgöres av direktören Lars Sjunnesson (suppleant direktören Nils-Hugo Hallenborg), direktören Gunnar Svalling (suppleant direktören Johan R:son Söderberg), statssekreteraren Hans Lundström (suppleant kanslirådet Jan Nipstad under tiden 1—31 juli 1970 och kanslirådet Bert Ekström under tiden 1 augusti 1970—30 juni 1972) och direktören Jonas Nordenson (suppleant direktören Per Eric Bolin). Statssekreteraren Lennart Klackenborg och direktören Sven Strömberg har genom beslut av Kungl. Maj:t den 17 juni 1970 beviljats begärt entledigande från uppdraget att vara ledamöter i valutastyrelsen.

§ 4.

Beträffande sammansättningen av styrelserna vid avdelningskontoren torde få hänvisas till fullmäktiges protokoll den 10 december 1970.

§ 5.

Investeringsfonder för konjunkturutjämning samt skogskonto: Vid utgången av år 1970 innestod i riksbanken medel insatta enligt gällande bestämmelser om investeringsfonder för konjunkturutjämning (Kungl. kungörelse 1955: 256, med senare ändringar) till ett sammanlagt belopp av 1 250 mkr, därav 1 237,5 mkr avsåg investering i rörelse och 12,5 mkr investering i skogsbruk.

Vid samma tidpunkt innestod i riksbanken ett belopp av omkring 0,3 mkr jämlikt Kungl. förordningen den 27 mars 1954 (nr 142) om taxering för inkomst av medel, som insatts på s k o g s k o n t o. Ränta på medlen har utgått efter 6¾ % från och med den 1 augusti 1969.

§ 6.

Riksbankens officiella d i s k o n t o är från och med den 11 juli 1969 7 %.

§ 7.

Sedelutgivningsrätten m. m.: Genom lag den 5 juni 1970 (nr 239) höjdes maxibeloppet för sedelutgivningen från och med den 1 juli 1970 med 500 mkr till 13 500 mkr.

Under det gångna året var den utelöpande sedelmängden störst på rapportdagen den 23 december och uppgick då till 11 768 mkr, en ökning i förhållande till motsvarande dag 1969 med 276 mkr. Det lägsta utelöpande sedelbeloppet under 1970 förelåg på rapportdagen den 7 april och utgjorde då 9 552 mkr. Den högsta procentuella ökningen i förhållande till 1969 noterades den 15 maj och

uppgick då till 6,7 %; den lägsta procentuella förändringen registrerades den 7 april och utgjorde minus 1,4 %.

§ 8.

Angående användande av riksbankens vinst för år 1969 torde få hänvisas till bankoutskottets memorial nr 14 för år 1970.

§ 9.

Riksbankens avbetalningslånefond: Antalet utestående lån från riksbankens avbetalningslånefond, vilken uppgår till 125 mkr, uppgick vid utgången av år 1970 till 17 989 med den fördelning mellan bankens olika kontor som framgår på s. 55. Den sammanlagda lånesumman vid sagda tidpunkt utgjorde 74,2 mkr, en minskning under året med ca 6,3 mkr.

Ränta på de lån från avbetalningslånefonden, vilka utlämnats med statlig kreditgaranti fastställes sedan den 25 mars 1969 av centrala studiehjälpnsnämnden (SFS 1969: 39) och utgör från och med den 11 juli 1969 7,5 % (meddelande Ua nr 21 från studiehjälpnsnämnden).

För övriga avbetalningslån gäller från och med den 11 juli 1969 8,5 % ränta.

Hittills har från fonden utlämnats fjorton lån till tjänstemän vid riksdagens verk för förvärv av bostadsrätt i bostadsrättsförening. Vid utgången av år 1970 utestod endast ett lån.

§ 10.

Statens bosättningslånefond: Från statens bosättningslånefond — till vilken riksdagen hittills såsom kapital anvisat investeringsanslag på sammanlagt 163 106 700 kronor — utgjorde utlåningen vid utgången av år 1970 ca 145 mkr.

Det utestående lånebeloppet har under året stigit med omkring 14 mkr. Antalet lån uppgick till 54 141, en ökning under samma tid med 2 348 lån. Av under året utlämnade lån har 9 406 utlämnats till äkta makar och övriga sammanboende samt återstående 1 591 till ogifta mödrar eller till ogifta fäder.

Medelbeloppet för utlämnade lån, vilket under budgetåret 1967/68 utgjorde 4 434 kronor och under budgetåret 1968/69 4 396 kronor, ökade under budgetåret 1969/70 till 4 877 kronor.

Rörande fördelningen på de olika kontoren av lånen till antal och belopp hänvisas till de uppgifter, som intagits på s. 55.

För förvaltningen av bosättningslånen under budgetåret 1969/70 har riksbanken uppburit 310 758 kronor. Ersättningsgrunderna har varit oförändrade sedan budgetåret 1953/54.

Från låneverksamhetens början i januari 1938 och till utgången av år 1970 har utlämnats lån till ett sammanlagt belopp av omkring 660 mkr. Därav har ca 512 mkr återbetalats och ett belopp av tillhopa omkring 4 mkr efterskänkts eller avskrivits.

För lån från fonden utgår ränta efter fast, under hela lånetiden oförändrad procentsats, utgörande den normalränta, som av Kungl. Maj:t fastställts för det budgetår då lånet beviljats. Beträffande lån, som utlämnats under innevarande budgetår, utgör räntefoten (normalräntan) $6\frac{3}{4}\%$.

Kungl. Maj:t har uppdragit åt familjepolitiska kommittén att verkställa den översyn av bestämmelserna för bostadstillägg och reglerna för bosättningslån varom statsutskottet i utlåtande nr 5 hemställt (rskr den 15 april 1970, nr 5).

§ 11.

Egnahems- m. fl. lån: Av de egnahems- m. fl. lån, som riksbanken per den 1 juli 1948 övertog från egnahemsorganen och hushållningssällskapen, kvarstod vid utgången av år 1970 ett antal av 8 376 med ett sammanlagt kapitalbelopp av ca 52 mkr, en nedgång under året med 2 463 lån och med ett belopp av ca 10,6 mkr. Rörande lånens fördelning på de olika kontoren hänvisas till sammanställningar på s. 55 och 57.

För förvaltningen av lånen har riksbanken för budgetåret 1969/70 uppburit ersättning efter oförändrat 3 kronor 50 öre per lån med 37 936 kronor 50 öre.

Av de av riksbanken förvaltrade fondmedlen, som sammanhänger med ifrågasvarande låneverksamhet, har till statsverket under år 1970 av influtna amorteringar återlevererats 9,6 mkr. Beloppet fördelar sig med 8,6 mkr på egnahems-lånefonden, 0,2 mkr på lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden, 0,7 mkr på arbetarsmåbrukslånefonden och 0,1 mkr på fonden för låneunderstöd (förbättringslån).

§ 12.

Stödlån till jordbrukare: Vid utgången av år 1970 förvaltrade riksbanken stödlån till jordbrukare, utgivna enligt Kungl. kungörelserna nr 766/1951 (StB), 764/1952 (StC), 723/1954 (StD), 593/1955 (StE), 650/1957 (StF) och 83/1960 (StG), till ett sammanlagt belopp av ca 1,5 mkr. Lånens antal utgjorde 751. Rörande lånens fördelning på riksbankens kontor och på de olika lånetyperna hänvisas till sammanställningen på s. 56.

Hittills har av riksbanken efterskänkts eller avskrivits stödlån med ett belopp av sammanlagt ca 1,5 mkr.

Riksbanken har icke uppburit någon ersättning för förvaltningen av stödlånen.

§ 13.

Fonden för supplementär jordbrukskredit: Avvecklingen av lånen från fonden för supplementär jordbrukskredit har fortsatt och vid utgången av år 1970 kvarstod 59 lån på sammanlagt 0,13 mkr.

Rörande lånens fördelning på de olika kontoren hänvisas till sammanställningen på s. 55.

§ 14.

Värnpliktslånen: Vid utgången av år 1970 utestod 37 värnpliktslån från fonden för låneunderstöd och 378 lån från värnpliktslånefonden. Lånens fördelning på riksbankens olika kontor framgår av sammanställningen på s. 55.

Under år 1970 avskrevs under fonden för låneunderstöd 21 460 kronor och under värnpliktslånefonden ett belopp av 65 750 kronor. Till alldeles övervägande del skedde avskrivningen under sistnämnda fond enligt Kungl. kungörelse den 2 juni 1961 (nr 384) om avskrivning av lån för studier.

Någon ersättning utgår ej till riksbanken för här avsedda låneförvaltning.

§ 15.

Fiskredskapslån: Riksbanken har att bevilja och förvalta lån från statens fiskredskapslånefond. Härför gällande bestämmelser har meddelats i Kungl. kungörelse den 6 april 1962 (nr 100; ändrad senast genom kungörelse SFS 1969:815).

Enligt regleringsbrev den 24 april 1970 får det för budgetåret 1962/63 anvisade investeringsanslaget Statens fiskredskapslånefond användas även under budgetåret 1970/71 för det med anslaget avsedda ändamålet.

Vid utgången av år 1970 utestod 84 fiskredskapslån på sammanlagt 416 020 kronor fördelade på följande bankens kontor:

<i>Kontor</i>	<i>Antal</i>	<i>Belopp kronor</i>
Göteborg	38	224 401
Malmö	28	133 210
Halmstad	1	7 200
Kalmar	4	18 300
Karlskrona	1	6 000
Kristianstad	9	23 094
Luleå	1	2 400
Nyköping	1	800
Umeå	1	615
	84	416 020

Räntan på dessa lån motsvarar normalräntan för det budgetår då lånet beviljats.

§ 16.

Hotellgarantilån: Riksbankens kontor fungerar fortfarande som lokalorgan i ärenden rörande statsgaranti för lån, som utlämnas till företag inom turismhotellnäringen.

§ 17.

Studiemedel: Riksbanken har för sitt bestyr med utbetalning av studiemedel för budgetåret 1969/70 uppburit ersättning med 127 575 kronor, motsvarande 60 öre per utbetald studiemedelsanvisning. För budgetåret 1970/71 kommer ersättningen till riksbanken att utgå med 70 öre per utbetald studiemedelsanvisning (prop. 1970: 1 bil. 10; regleringsbrev den 5 juni 1970).

Under året har utbetalning verkställts för 217 307 studiemedelsanvisningar till ett sammanlagt belopp av ca 868 mkr, varav 182 mkr avser studiebidrag.

§ 18.

Riksbankens personal: Riksbankens personal vid utgången av åren 1969 och 1970 framgår av nedanstående tablå.

	Huvudkontoret		Avdelningskontoren		Summa	
	1969	1970	1969	1970	1969	1970
Lönegradsplacerade						
förordnandetjänstemän	15	15	23	22	38	37
övrig s. k. bankpersonal	105	109	83	86	188	195
bankexpeditörer	28	32	36	41	64	73
biträdespersonal	140	144	157	159	297	303
vaktpersonal	53	52	25	25	78	77
Sedelräkningsbiträden	12	6	30	31	42	37
Övrig personal ¹⁾	35	38	46	42	81	80
Totalsumma	388	396	400	406	788	802

¹⁾ Städerskor, nattvakter, fastighetsarbetare, tillfälligt anställda pensionärer m. fl.

I uppställningen ovan ingår personalen vid sedelförstörelsekontoret i Tumba men ej personalen vid pappersbruket och sedeltryckeriet.

§ 19.

Riksbankens byggnadsfråga: Fullmäktige har utsett en byggnadskommitté att närmast under direktionen handlägga projekteringsarbetet för uppförande av ny riksbanksbyggnad vid Sergels torg. I kommittén ingår herrarna Wörnberg, Dahlén och Åkermalm samt bankokommissarien Wolfgang Garén och intendenten Karl Haglund, med herr Wörnberg såsom ordförande. I kommittén ingår vidare civilingenjören Gösta Ekelöf, vilken arvodesanställdes av riksbanken att fungera som bygglidare.

Stockholms stads gatukontor har enligt överenskommelse med riksbanken verk-

ställt de för uppförandet av riksbankshuset erforderliga schaktningsarbetena mot en summa i ett för allt av 600 000 kronor (se fullm. prot. d. 5.2.1970).

Vidare har till arkitekter och övriga sakkunniga i samband med projekteringen utbetalats omkring 1 010 000 kronor.

Förhandlingar har inletts mellan riksbanken och byggnadsstyrelsen om förhyrning av lokaler i riksdagshuset på Helgeandsholmen för riksbankens räkning, närmast avsedda för valutaavdelningen och byggnadskontoret.

§ 20.

Riksbankens kontorsnät: Sedan fullmäktige i skrivelse den 29 april 1970 till riksdagen hemställt dels om att riksbankens avdelningskontor i Mariestad finge flyttas till Skövde dels om principbeslut att avdelningskontoret i Vänersborg skulle nedläggas beslutade riksdagen den 29 maj 1970 med bifall till bankoutskottets utlåtande nr 47, att avdelningskontoret i Mariestad skulle flyttas till Skövde, men uppsköt frågan om nedläggning av Vänersborgskontoret till riksdagens höstsession. Den 10 december 1970 beslöt riksdagen i enlighet med vad bankoutskottet i utlåtande nr 73 anfört att avslå framställningen om nedläggning av Vänersborgskontoret (rskr nr 466).

Riksbanken har den 10 juli 1970 tecknat kontrakt med Erik L. Dahl Byggnads AB, Falköping, på lokaler för ett riksbankskontor i Skövde i kvarteret Muraren nr 10 vid Lögetorget. Kontraktet löper på 25 år från och med den 1 december 1971 och årshyran uppgår till 168 567 kronor de första 10 åren, varefter beloppet minskar med 4 400 kronor, motsvarande ersättning för hissanläggning. Härtill kommer merkostnad för värdevalv med 150 000 kronor jämte mervärdeskatt samt ett belopp på 36 000 kronor, avseende hyresvärdens ersättning till Skövde stad för eftergift från skyldighet att iordningställa sex parkeringsplatser.

För kontoret i Skövde har riksbanken under året anvisat ytterligare 156 080 kronor, avseende kostnad för valvdörrar, compactusanläggning och sedelskåp samt arvoden till arkitekt och kontrollant m. m.

§ 21.

Fastighetsförvaltningen: H u v u d k o n t o r e t. Inom lokalerna har målningsarbeten utförts för 5 000 kronor, reparation av ytter- och glastak, tillverkning av stuprör, arbeten i samband med installation av ventilationsaggregat i valv, breddning av dörrhål i källaren samt asfaltering på bankkajen för 30 500 kronor. Beträffande sedelförstörelskontoret i Tumba har byggnads- och målningsarbeten samt omändring av den elektriska installationen verkställts för en kostnad av 16 000 kronor.

Avdelningskontoren. Utöver de ändrings- och reparationsarbeten som kontorsstyrelserna låtit utföra har fullmäktige eller direktionen under året anvisat medel till dylika arbeten till belopp överstigande 5 000 kronor vid nedan angivna kontor.

Kontor Göteborg	Kronor 25 900	Kostnaden avser huvudsakligen: Insättning av fönsterglas i butikslokal, reparation efter vattenskada, målningsarbeten, reparation i bostads- och kontorslokal, reparation av yttertak och asfaltbeläggningar på gården samt arkitektarvode för utredning beträffande ombyggnad av bankens lokaler.
Karlskrona	6 000	Upprivning av gammal golvbeläggning och slipning av undergolv samt ny golvbeläggning i banksal och tambur.
Kristianstad	21 200	Målning och andra förbättringsarbeten i banklokal och bostadslägenheter.
Luleå	34 800	Tätning och dränering av grundmur, reparation av entréport m. m. samt uppsättning av undertak i banksalen.
Växjö	15 600	Ommålning av fönster samt reparation av fönsterbleck.
Östersund	16 800	Målning av banklokalen och bostadslägenhet, ny golvbeläggning i banksalen samt rensning av vatten- och avloppsledningar.

Fastigheter tillhörande Riksbankspersonalens semesterförening.

Baggensnäs	33 300	Borttagande av taktegel på huvudbyggnad och f. d. trädgårdsmästarbostad, underarbeten samt påläggning av nytt tegel. Beläggning av plant tak på huvudbyggnaden med kopparplåt samt målning i tjänstebostaden. Framdragning av elserviskabel.
------------	--------	--

§ 22.

Riksbankens industrier: Byggnadsarbetet avseende nytt sedeltryckeri i Tumba har planenligt avslutats. Överflyttningen av maskiner, inventarier, halvfabrikat och råvaror till Tumba påbörjades under våren 1970 och avslutades under september 1970. Det nya sedeltryckeriet togs i bruk omedelbart efter avslutandet av tryckeriets semesterperiod, d. v. s. den 3 augusti 1970, från och med vilken dag integrationen mellan pappersbruket och sedeltryckeriet sålunda kan anses vara under genomförande och reellt fungerande.

Den av sedeltryckeriintegrationen särskilt motiverade restaureringen av det s. k. klockhuset till nytt bolagskontor slutfördes under november 1970.

Från och med den 16 november användes de nya lokalerna för bolagets gemensamma administration.

Vid den ordinarie bolagsstämman med AB Tumba bruk den 22 juni 1970 omvaldes samtliga styrelseledamöter.

Avtal och anställningsvillkor för arbetarepersonalen vid pappersbruket och sedeltryckeriet träffades mellan bolaget och Statsanställdas förbund den 29 december 1970.

Pappersbruket. Produktionen av sedelpapper har under år 1970 skett planenligt. Därvid har tillverkningen av rullsedelpapper uppgått till ca 94,7 ton mot ca 121,2 ton föregående år. Under året har även tillverkats ca 13,3 ton arksedelpapper mot ca 7,1 ton 1969. Rullsedelpapperspriset (för 100-, 50- och 10-kronorssedlar) har liksom under de sista sju åren varit 15 kronor per kg och priset för arksedelpapper (för 5-kronorssedlar) utgör likaledes oförändrat 11 kronor per kg.

Leveransvärdet för av pappersbruket under perioden levererat annat papper än sedelpapper överstiger något budgeterad förväntan och har uppgått till ca 7,5 mkr mot ca 5,3 mkr föregående år. Ökningen som motsvarar ca 43 % beror dels på kapacitetsökningen på pappersmaskinen, dels på försäljning av som legotillverkning utlagd kvantitet inom pappersbrukets kvalitetsområde i syfte att bevara uppnådd marknadsandel. Trots den större försäljningsvolymen har kundernas alltmer ökade intresse för brukets produkter ej helt kunnat tillgodoses.

Vid utgången av år 1970 uppgick antalet kollektivavtalsanställda arbetare vid pappersbruket till 71, därav 23 kvinnliga, vartill kommer städningsspersonal. Motsvarande antal för ett år sedan var resp. 70 och 23. I övrigt var i pappersbruksdriften engagerade 16 tjänstemän och 8 arbetsledare, mot resp. 16 och 7 vid motsvarande tidpunkt föregående år. Aktiebolagets verkställande direktör har fungerat som chef för verksamheten.

Beträffande investeringar i pappersbruksdriften må nämnas att den av styrelsen för AB Tumba bruk beslutade tekniska förnyelsen av väsentliga delar av maskinutrustningen i stort är genomförd. Viss intrimning återstår ännu. Övriga investeringar syftar på sedvanligt sätt till ett kontinuerligt underhåll.

Sedeltryckeriet. Tillverkningen av sedlar under år 1970 har gått planenligt. I helrotationsmaskinen har tryckts 10- 50- 100-kronorssedlar. Samtidigt har 5-kronorssedlar tryckts i andra tryckpressar under viss del av året.

Tillverkningen av sedlar uppgick till 99 miljoner brukbara sedlar mot 154 miljoner under år 1969.

Till riksbanken har under året levererats 107 miljoner sedlar. Föregående år levererades 144 miljoner sedlar.

Tryckning av produkter till andra beställare än riksbanken, huvudsakligast andra statliga institutioner, har ökat i omfattning. Försäljningssumman exklusive mervärdesskatt har uppgått till 3,3 mkr. Under år 1969 var motsvarande summa 3,1 mkr.

Nedgången i sedelproduktion och leveranser av sedlar till riksbanken har varit betingad av tryckeriets utflyttning till Tumba. Såväl sedelproduktion som övrig tillverkning är nu uppe i full kapacitet.

AB Tumba bruk har i huvudsak ansvarat för de investeringar som gjorts under året och vilka angivits i sedeltryckeriutredningen.

På fastigheten Norr Mälarstrand 6 har endast nödvändigt underhåll gjorts och fastigheten överläts den 1 oktober 1970 på Kungl. Byggnadsstyrelsen.

Sedeltryckeriets personal uppgick vid årsskiftet till 23 tjänstemän samt 36 man-

liga och 35 kvinnliga kollektivavtalsanställda arbetare. Härtill kommer städningpersonal, nattvakter och tillfälligt anställda m. fl. sammanlagt 14 personer. Hela personalstyrkan utgjorde sålunda 108 personer mot vid föregående årsskifte 97 personer.

§ 23.

För riktigheten av de på s. 50—54 lämnade sifferuppgifterna svarar bankkamerarna Gerdt Richter och Sven Holmström, vilka undertecknat resp. kontraserat riksbankens bokslut.

§ 24.

Inspektioner m. m.: I bankoreglementet föreskrivna inspektioner av avdelningskontoren har under året verkställts.

Föreskrivna inventeringar och undersökningar har ägt rum av huvudkontorets kassor och förvaringsrum ävensom av sedeltryckeriets och Tumba bruks kassor.

Revision genom därtill av chefen för revisionsavdelningen utsedda tjänstemän har under året verkställts vid samtliga avdelningskontor.

Valutastyrelsens berättelse

Till Herrar Fullmäktige i Sveriges Riksbank

Valutastyrelsen får härmed lämna följande berättelse för år 1970 angående sitt verksamhetsområde.

Förordnande om fortsatt valutareglering meddelades för tiden intill den 1 juli 1971. Förlängningen av valutaförfattningarna skedde utan ändring.

Som framgår av styrelsens berättelse för år 1969 fastställdes i september samma år nya mera restriktiva riktlinjer för tillståndsgivningen för vissa betalningar till utlandet av kapitalnatur, sedan Kungl. Maj:t efter framställning av bankofullmäktige beslutat utnyttja undantagsklausuler som ingår i de av samarbetsorganisationen i Paris (OECD) antagna betalningsstadgorna. De nya riktlinjerna omfattade fyra slag av betalningar för vilka en mera avsevärd valutabesparande effekt antogs möjlig att åstadkomma, nämligen svenska direkta investeringar i utlandet, återköp av utlandsägda svenska värdepapper, emigrationsvaluta samt premier för livränte- och kapitalförsäkringar utomlands.

De i september 1969 utformade principerna för tillståndsgivningen ifråga om de nyssnämnda betalningsslagen har i huvudsak tillämpats oförändrade under 1970.

Beträffande *direkta investeringar i utlandet* framhölls i bankofullmäktiges nyssnämnda framställning till Kungl. Maj:t att uppenbara svårigheter möter mot reglering av utlandsinvesteringar genom valutamyndigheten men att det syntes praktiskt möjligt att temporärt åstadkomma väsentliga nedskärningar i planerade valutautgifter för detta ändamål. I enlighet med de fastställda riktlinjerna lämnas tillstånd med rätt till transferering av erforderliga medel från Sverige, då investeringen bedömes ha en exportfrämjande eller valutabesparande effekt. Investeringar i sådana u-länder som är huvudmottagare av svenskt bistånd behandlas med prioritet. Ifråga om gränsfall avseende andra länder än dessa u-länder eller då beloppet är av avsevärd storlek kan föreskrivas att projektet finansieras genom minst femårig upplåning i utlandet.

Som närmare belyses i tabellerna 2 och 3 i tabellbilagan till denna berättelse lämnades under 1970 tillstånd till direkta investeringar i utlandet för ett sammanlagt belopp av 1 093 miljoner kronor. Ehuru detta belopp är 603 miljoner kronor lägre än totalbeloppet för 1969 — 1 696 miljoner kronor — överstiger det avsevärt siffrorna för de mera normala åren före 1969. Det tidigare högsta beloppet registrerades för 1967 och uppgick till 877 miljoner kronor. Av totalbeloppet för 1970 har som framgår av tabell 1 förutsatts att 366 miljoner kronor finansieras genom upplåning i utlandet jämfört med 440 miljoner kronor för 1969. På grundval av dessa uppgifter kan konstateras att den starka tendens till ökning

som kom till uttryck i 1969 års siffror visserligen dämpades under 1970 men att kraven på valuta för finansiering av verksamhet i utlandet fortfarande är mycket betydande. Exklusive sådana utlandsinvesteringar som är avsedda att finansieras genom upplåning i utlandet uppgick tillståndsgivningen till (1 093 minus 366 eller) 727 miljoner kronor. Huvudparten härav är avsedd att finansieras genom valutatilldelning från Sverige. Att siffran blivit så hög beror delvis på att ansökningarna omfattat ett avsevärt antal projekt som bedömts vara betydelsefulla ur valutasynpunkt; några fall av följdinvesteringar av rekonstruktionskaraktär i förlustföretag finns dock också att förteckna. Det har vidare framstått som önskvärt att utnyttja utvägen med upplåning i utlandet på medellång sikt med en viss försiktighet.

En mera detaljerad kommentar till tillståndsgivningen beträffande såväl svenska direkta investeringar i utlandet som utländska direkta investeringar i Sverige och svenska företags upplåning utomlands lämnas i slutet av denna berättelse.

Även vad gäller *återköp av utlandsägda svenska värdepapper* har anspråken på valutatilldelning varit avsevärda. Fullmäktige uttalade i den inledningsvis omnämnda framställningen till Kungl. Maj:t att mera betydande underkurs på svenska värdepapper utomlands helst borde undvikas. Med beaktande härav har tillstånd under året lämnats för återköp av äldre innehav av svenska värdepapper i utlandet tillhöriga fysiska och i betydande utsträckning även juridiska personer. I vad gäller svensk emigrants värdepappersinnehav har dock i fråga om återköp av värdepapper skett en behovsprövning på sätt som förutskickats i valutastyrelsens berättelse för 1969. Tillståndsgivningen för återköpen har blivit större än som ursprungligen förutsatts och uppgick under året till totalt 93 miljoner kronor. Ansökningar på totalt 27 miljoner kronor har avslagits; huvudsakligen har det därvid varit fråga om emigranternas innehav. Vid årets slut var ansökningar på sammanlagt omkring 30 miljoner kronor vilande. Dessa utgjordes helt av ansökningar från utländska banker och fondmäklare.

De för *emigrationsvaluta* gällande riktlinjerna, som innebär att överföring av medel till utlandet utöver ett belopp vid utflyttningen av 100 000 kronor per person är underkastad prövning, har haft en viss valutabesparande effekt. Detsamma gäller *premiebetalningar för livränte- och kapitalförsäkringar i utlandet*. Intresset för pensionsförsäkringar i utlandet torde ha upphört sedan genom ändring i anvisningarna till kommunalskattelagen ej längre medges avdragsrätt för premie för dylik försäkring vid taxeringen till inkomstskatt.

Bland andra typer av betalningar till utlandet har *utgifterna för reseändamål* fortsatt att öka under året, och skillnaden mellan inkomster och utgifter i resetrafiken med utlandet beräknas för året ha resulterat i ett underskott på 1 725 miljoner kronor jämfört med 1 229 miljoner kronor för 1969. Utan tvivel ingår dock under denna rubrik även utgifter för annat än reseändamål; framförallt torde det härvidlag vara fråga om av utländska arbetare i Sverige till hemlandet medförda besparingar av här intjänade medel. Valuta för turist-, rekreations- och studieresa tillhandahålls i enlighet med anmälan till OECD-organisationen

intill ett belopp av 6 000 kronor per person och resa. Inom ramen för detta belopp äger valutabanker och andra försäljningsställen för resevaluta försälja den för resa erforderliga valutan utan att särskilt tillstånd inhämtas från riksbanken. Under årets förra del märktes tendenser till köp av valutor som inte syntes erfordras för resor under den närmaste tiden. Med anledning härav angavs i anvisningar till valutabankerna och övriga försäljningsställen för resevaluta att försäljning av resevaluta endast får ske då omständigheterna ej motsäger att valutan är avsedd för utlandsresa inom näraliggande framtid. I detta sammanhang bör också noteras att från och med den 1 juli 1970 svenska sedlar på 10 000 kronor inte längre får mottagas av valutabankerna från utländska banker mot likvid på allmänt konto eller i utländsk valuta, eftersom sedlar på denna valör inte kommer till användning som resevaluta.

För köp av *fritidsfastighet i utlandet* lämnades under året liksom tidigare valutatillstånd inom ramen för ett värde av högst 75 000 kronor efter prövning av riksbanken i varje särskilt fall. Tillståndsgivningen för detta ändamål uppgick under året till 64,7 miljoner kronor. Med undantag av 1967 har dessa betalningar visat en stigande tendens som blivit ytterligare accentuerad under 1970. Under den senaste femårsperioden har utvecklingen av tillståndsgivningen avseende fritidsfastigheter i utlandet varit följande (miljoner kronor):

1966	36,0
1967	30,2
1968	38,7
1969	47,7
1970	64,7

Enligt gällande generella bestämmelser är riksbanken beredd att på ansökan lämna tillstånd till upptagande av *export- och importkrediter i utlandet*. Tillstånd kan sålunda lämnas svensk exportör att upptaga sådan kredit avsedd för finansiering av exportörens egen kreditgivning i samband med förestående export. Svensk importör kan erhålla tillstånd att upptaga utländsk kredit för finansiering av förestående import. Ett villkor är att krediterna skall överensstämma med normal kommersiell praxis. Krediterna får därigenom karaktär av ersättning för normal leverantörskredit. Antalet framställningar om upptagande av kredit för dessa ändamål har visat en väsentlig ökning.

Införandet i september 1969 av de nya riktlinjerna för tillståndsgivningen innebär att arbetet inom riksbankens valutaavdelning avsevärt ökades främst därför att enskilda ärenden i större utsträckning än tidigare måste prövas mera ingående. Härtill bidrog också en relativt stark ökning av antalet framställningar i valutaärenden. För att möta denna ökade arbetsbelastning skedde en viss personalmässig förstärkning. I arbetsbesparande syfte vidtogs också den ändringen att valutabankerna medgavs rätt att utan att som tidigare underställa riksbanken ärendet utföra betalning till utlandet för utländsk medborgare med fast bostad i Sve-

rige, oavsett om han ännu hunnit bli valutainlänning, utgörande gåva eller understöd ej överstigande 1 000 kronor vid varje betalningstillfälle.

Under året ersattes de hittillsvarande kontrakten mellan riksbanken och andra försäljningsställen för resevaluta än valutabanker med valutahandelstillstånd i likhet med vad som skedde 1969 i förhållande till valutabankerna. I jämförelse med det tidigare kontraktet innebär valutahandelstillståndet för försäljningsställen att dessas uppgifter och befogenheter i samband med deras köp och försäljning av resevaluta närmare preciserats.

Tillstånden till *finansiell upplåning utomlands* uppgick 1970, som framgår av tabell 1, till 2 528 miljoner kronor, vilket överstiger 1969 års siffra med 1 177 miljoner kronor och är den högsta hittills noterade. Kategorierna »Svenska redares lån», »Övriga svenska exportindustriers lån», »Övriga lån» samt »Utlandsägda företags lån från moderbolag eller koncernbolag avseende direkt investering i Sverige» ökade kraftigt, under det att »Svenska varvs lån» och »I utlandet upptagna lån för finansiering av svenska direkta investeringar i utlandet» företedde någon minskning. En särskilt betydande stegring redovisas för svenska rederiers lån i utlandet. Tillståndsgivningen har skett efter samma principer som tidigare år.

Tillstånd till *direkta investeringar i utlandet* lämnades, såsom framgår av tabell 2 och som inledningsvis berörts, för ett sammanlagt belopp av 1 093 miljoner kronor. Beloppet är 603 miljoner kronor mindre än 1969 års siffra. För samtliga ländergrupper redovisades en minskning utom för EEC, där en ökning med 33 miljoner kronor är att notera. Tillstånden avseende EFTA uppgick till 249 miljoner kronor (472 miljoner kronor 1969), varav 51 miljoner kronor (86 miljoner kronor) föll på Storbritannien och 147 miljoner kronor (338 miljoner kronor) på de nordiska länderna. För EEC beviljades tillstånd för 361 miljoner kronor (328 miljoner kronor), varav 142 miljoner kronor (158 miljoner kronor) hänförde sig till Västtyskland. Siffran för u-länderna, 251 miljoner kronor (283 miljoner kronor), fördelade sig med 40 miljoner kronor på Europa (25 miljoner kronor), 3 miljoner kronor på Afrika (3 miljoner kronor), 17 miljoner kronor på Asien (16 miljoner kronor) och 191 miljoner kronor på Latinamerika (239 miljoner kronor).

Investeringstillstånden avseende försäljningsföretag, som redovisas i tabell 3, minskade från 250 miljoner kronor 1969 till 196 miljoner kronor 1970. Deras relativa andel i totalbeloppet uppgick till 18 % och var något högre än 1969, då den utgjorde knappt 15 %. I vad gäller nyetablerade företag låg antalet försäljningsföretag högre 1970 än både 1968 och 1969. Tillståndsgivningen ifråga om »övriga företag» var liksom tidigare beloppsmässigt dominerande. I denna grupp ingår i stor utsträckning företag med tillverkning som är helt eller delvis baserad på råmaterial, halvfabrikat eller delar från Sverige. Tillstånden till nyetablering

utvisar en minskning såväl antalsmässigt — 350 st mot 383 st 1969 — som ifråga om totalbeloppet, vilket uppgick till 396 miljoner kronor mot 671 miljoner kronor under 1969. 1970 års siffror ligger dock högre än motsvarande siffror för 1968 (299 st respektive 168 miljoner kronor).

Tillstånden till *direkta investeringar i Sverige från utlandets sida* visade, som framgår av tabell 4, en ökning, nämligen från 551 miljoner kronor 1969 till 779 miljoner kronor. För såväl EFTA som EEC registrerades betydande ökningar. För EFTA beviljades ansökningar på 214 miljoner kronor (87 miljoner kronor 1969) och för EEC 283 miljoner kronor (152 miljoner kronor). Nordamerika uppvisade däremot en minskning från 301 miljoner kronor 1969 till 263 miljoner kronor.

Såsom framgår av tabell 5 ökade under året tillståndsgivningen avseende försäljningsföretag med 83 miljoner kronor jämfört med 1969 och beträffande »övriga» med 146 miljoner kronor. Liksom 1969 övervägde den sistnämnda gruppen. Nyetableringarna i Sverige har under året ökat i såväl antal som belopp jämfört med 1969.

För direkta investeringar i Sverige i form av lån har under året som förutsättning för tillstånd krävts att lånen haft åtminstone medelfristig karaktär.

Beträffande såväl de svenska investeringarna i utlandet som de utländska i Sverige synes gälla att de lämnade tillstånden i det närmaste helt utnyttjas. Beroende på projektens art förekommer dock i många fall avsevärda tidsförskjutningar i utnyttjandet.

På valutastyrelsens vägnar:

Sven Jøge

G. Åkermalm

Stockholm den 11 januari 1971

Tabellbilaga

Tabell 1. Tillstånd till finansiell upplåning utomlands 1964—1970.

Tabell 2. Tillstånd till direkta investeringar i utlandet 1955—1970 med fördelning på ländergrupper.

Tabell 3. Tillstånd till direkta investeringar i utlandet 1967—1970. Verksamhetstyp och nyetableringar.

Tabell 4. Tillstånd till direkta investeringar i Sverige från utlandets sida 1960—1970 med fördelning på ländergrupper.

Tabell 5. Tillstånd till direkta investeringar i Sverige från utlandets sida 1967—1970. Verksamhetstyp och nyetableringar.

Statistiken över finansiell upplåning utomlands och direkta investeringar avslutas årsvis medio december.

EFTA: Danmark, Finland, Island, Norge, Portugal, Schweiz, Storbritannien, Österrike.

EEC: Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Västtyskland.

Nordamerika: Canada, USA.

U-länder: Enligt OECD:s förteckning.

Försäljningsföretag: Företag vilkas ändamål enbart är försäljning av som regel svenska exportvaror utomlands respektive utländska i Sverige.

Övriga företag: Företag av skiftande art; beloppsmässigt överväger utvinnings-, tillverknings- och sammansättningsföretag (produktionsföretag).

Tabell 1. Tillstånd till finansiell upplåning utomlands 1964—1970

Mkr							
	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Svenska redares lån	129	279	168	134	183	135	651
Svenska varvs lån ¹	435	297	284	72	179	498	366
Övriga svenska exportindustriers lån ..	13	83	116	47	59	0	492
Övriga lån	33	70	47	6	2	6	92
I utlandet upptagna lån för finansiering av svenska direkta investeringar i ut- landet ²	610	729	615	259	423	639	1 601
Utlandsägda företags lån från moder- bolag eller koncernbolag avseende di- rekt investering i Sverige ³	106	27	52	244	79	440	366
	235	245	400	288	706	272	561
Summa	951	1 001	1 067	791	1 208	1 351	2 528

¹ Varvens utestående låneskuld uppgick den 15/12 1968 till 1 143 mkr
15/12 1969 „ 1 283 „
15/12 1970 „ 1 565 „

* Beloppen inkluderas i de i tabell 2 och 3 redovisade.

* Beloppen inkluderas i de i tabell 4 och 5 redovisade.

Tabell 2. Tillstånd till direkta investeringar i utlandet 1955—1970

Mkr						
År	EFTA	EEC	Nordamerika	U-länder	Övriga	Totalt
1955	28,5	28,6	11,8	62,5	5,3	136,7
1956	16,2	29,7	20,1	63,5	6,1	135,6
1957	38,2	43,1	46,4	61,3	2,3	191,3
1958	19,5	40,1	18,4	88,1	3,2	169,3
1959	33,2	162,2	62,7	91,8	6,4	356,3
1960	62,9	65,1	9,0	149,8	1,6	288,4
1961	57,5	78,4	12,0	183,2	14,7	345,8
1962	158,9	154,6	51,9	67,3	21,8	454,5
1963	174,6	79,4	9,9	119,6	7,3	390,8
1964	227,3	278,1	80,0	156,8	4,7	746,9
1965	127,2	203,8	46,7	136,5	23,4	537,6
1966	163,3	244,2	144,9	166,8	16,1	735,3
1967	258,3	273,9	124,4	188,8	31,6	877,0
1968	244,1	152,5	93,2	157,6	25,1	672,5
1969	471,5	327,9	561,9	282,8	52,2	1 696,3
1970	249,1	360,9	184,6	251,1	47,6	1 093,3
Summa	2 330,3	2 522,5	1 477,9	2 227,5	269,4	8 827,6

Anm. Fr. o. m. 1961 ingår i beloppen även sådana utlandsinvesteringar, som finansierats genom upplåning i utlandet (jfr tab. 1).

Tabell 3. Tillstånd till direkta investeringar i utlandet 1967—1970
Verksamhetstyp och nyetableringar
Mkr

	1967		1968		1969		1970	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
<i>Totalt</i>		877,0		672,5		1 696,3		1 093,3
försäljningsföretag		137,0		112,7		249,5		196,3
övriga		740,0		559,8		1 446,8		897,0
därav nya under året	255	238,2	299	168,1	383	670,9	350	396,4
försäljningsföretag	125	31,7	150	26,3	192	44,9	203	40,3
övriga	130	206,5	149	141,8	191	626,0	147	356,1
<i>Härav:</i>								
<i>EFTA</i>		258,3		244,1		471,5		249,1
försäljningsföretag		67,1		41,8		96,0		67,1
övriga		191,2		202,3		375,5		182,0
därav nya under året	137	77,0	156	73,2	217	299,5	197	84,1
försäljningsföretag	71	17,6	84	19,4	116	17,9	115	10,7
övriga	66	59,4	72	53,8	101	281,6	82	73,4
<i>EEC</i>		273,9		152,5		327,9		360,9
försäljningsföretag		27,9		29,0		51,1		47,8
övriga		246,0		123,5		276,8		313,1
därav nya under året	57	88,4	81	49,5	88	107,8	71	92,2
försäljningsföretag	31	2,6	40	3,0	47	5,7	48	11,2
övriga	26	85,8	41	46,5	41	102,1	23	81,0
<i>Nordamerika</i>		124,4		93,2		561,9		184,6
försäljningsföretag		27,5		14,8		54,2		42,7
övriga		96,9		78,4		507,7		141,9
därav nya under året	13	10,9	11	7,2	24	196,9	22	122,0
försäljningsföretag	10	10,0	7	1,0	14	16,9	12	4,6
övriga	3	0,9	4	6,2	10	180,0	10	117,4
<i>U-länder</i>		188,8		157,6		282,7		251,1
försäljningsföretag		13,8		19,1		32,2		28,7
övriga		175,0		138,5		250,5		222,4
därav nya under året	41	60,2	46	31,3	48	47,9	50	68,1
försäljningsföretag	11	1,3	15	2,2	14	4,2	23	8,0
övriga	30	58,9	31	29,1	34	43,7	27	60,1

Anm. I siffrorna ingår även sådana utlandsinvesteringar, som finansierats genom upplåning i utlandet (jfr tab. 1).

*Tabell 4. Tillstånd till direkta investeringar i Sverige från utlandets sida
1960—1970*
Mkr

	EFTA	EEC	Nordamerika	Övriga	Totalt
1960	91,4	9,9	33,0	0,1	134,4
1961	49,9	48,5	68,0	0,1	166,5
1962	247,4	46,9	27,1	0,5	321,9
1963	358,9	39,2	354,6	4,0	756,7
1964	138,0	53,5	155,5	12,9	359,9
1965	175,6	30,7	112,9	0,6	319,8
1966	189,5	131,0	333,2	0,6	654,3
1967	119,0	93,4	362,1	9,7	584,2
1968	319,6	43,9	672,4	3,0	1 038,9
1969	87,2	151,5	301,4	10,4	550,5
1970	213,8	282,9	263,2	19,2	779,1
Summa	1 990,3	931,4	2 683,4	61,1	5 666,2

Anm. I beloppen inkluderas i tabell 1 redovisade lån, som utlandsägda företag erhållit från moderbolag eller koncernbolag avseende direkt investering i Sverige.

Tabell 5. Tillstånd till direkta investeringar i Sverige från utlandets sida
1967—1970

Verksamhetstyp och nyetableringar

Mkr

	1967		1968		1969		1970	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp
<i>Totalt</i>		584,2		1 038,9		550,5		779,1
försäljningsföretag		242,2		707,4		220,5		303,6
övriga		342,0		331,5		330,0		475,5
därav nya under året	141	69,3	152	298,5	197	260,3	201	290,8
försäljningsföretag	85	9,4	92	65,8	101	71,3	110	33,7
övriga	56	59,9	60	232,7	96	189,0	91	257,1
<i>Härav:</i>								
<i>EFTA</i>		119,0		319,6		87,2		213,8
försäljningsföretag		29,4		267,6		45,2		121,9
övriga		89,6		52,0		42,0		91,9
därav nya under året	73	19,8	81	45,8	102	32,6	106	61,7
försäljningsföretag	47	3,7	56	23,8	53	6,7	63	12,3
övriga	26	16,1	25	22,0	49	25,9	43	49,4
<i>EEC</i>		93,4		43,9		151,5		282,9
försäljningsföretag		68,0		24,7		37,1		49,6
övriga		25,4		19,2		114,4		233,3
därav nya under året	28	4,1	26	16,6	43	132,2	51	134,0
försäljningsföretag	21	3,3	16	15,2	21	30,2	28	6,8
övriga	7	0,8	10	1,4	22	102,0	23	127,2
<i>Nordamerika</i>		362,1		672,4		301,4		263,2
försäljningsföretag		144,9		413,5		128,7		110,0
övriga		217,2		258,9		172,7		153,2
därav nya under året	31	36,1	39	234,6	44	95,2	43	91,7
försäljningsföretag	15	2,4	18	26,7	21	34,5	19	11,8
övriga	16	33,7	21	207,9	23	60,7	24	79,9

Anm. I beloppen inkluderas i tabell 1 redovisade lån, som utlandsägda företag erhållit från moderbolag eller koncernbolag avseende direkt investering i Sverige.

Riksbankens Jubileumsfond

Fondens intäkter uppgick under 1970 till 19 603 241: 56 kronor. Omkostnaderna uppgick till 548 596: 15 kronor, varigenom fondens nettointäkt kom att utgöra 19 054 645: 41 kronor. Under året beviljade fonden anslag på tillsammans 20 091 922: 67 kronor. Under dessa och tidigare beviljade anslag utbetalades 19 964 693: 19 kronor.

Under året upplupna men ej uppburna räntor har ej bokförts.

Fondens ställning per den 31 december 1969 och 1970 framgår av följande balansräkning. De ursprungligen övertagna obligationerna upptogs till de bokföringsvärden, varmed de överfördes till fonden. Därefter har vid förvärv eller försäljning av obligationer faktiska inköps- resp. försäljningsvärden använts som bokföringsvärde. Av det vid årets slut såsom disponibla medel bokförda beloppet har 3 256 446: 13 kronor reserverats för pensionsavgifter för i tidigare beviljade anslag engagerad personal. Bland skulderna har i 1970 års balansräkning upptagits »Ej förbrukade anslag» med 60 872: 64 kronor, varmed avses beviljade anslag som aldrig kommit att utnyttjas samt överblivna, till fonden återbetalade medel.

Utöver här redovisade under året beviljade anslag har fondens styrelse vid sitt decembersammanträde beviljat anslag för tillsammans 4 490 139 kronor att utgå ur de under 1971 disponibla medlen.

Balansräkning
per den 31 december 1969 och 1970

<i>Tillgångar</i>	1969	1970
Obligationer utfärdade av		
Svenska staten ..	126 402 250: —	126 402 250: —
Hypoteksinrättningar	141 641 500: —	141 641 500: —
Kommuner	20 116 750: —	20 116 750: —
Industrier	33 818 100: —	32 848 100: —
Checkräkning i riksbanken	448 751: 22	571 000: 54
Postgiro	5 231: 50	3 807: 04
Kassa	500: —	500: —
	<u>Kr 322 433 082: 72</u>	<u>Kr 321 583 907: 58</u>

<i>Skulder</i>	1969	1970
Kapitalkonto	282 708 420: 96	282 708 420: 96
Beviljade, ej utbetalda anslag	16 369 924: 44	16 497 153: 92
Disponibla medel:		
Ingående behållning	23 067 616: 72	23 354 737: 32
Avgår: Beviljade anslag	19 053 716: 86	20 091 922: 67
Tillkommer: Årets nettointäkt	19 340 837: 46	19 054 645: 41
Ej förbrukade anslag	—: —	60 872: 64
Utgående behållning	23 354 737: 32	22 378 332: 70
	<u>Kr 322 433 082: 72</u>	<u>Kr 321 583 907: 58</u>

Vinst- och förlusträkning

<i>Utgifter</i>		
Omkostnader	319 658: 65	548 596: 15
Fondens nettointäkt	19 340 837: 46	19 054 645: 41
	<u>Kr 19 660 496: 11</u>	<u>Kr 19 603 241: 56</u>
<i>Inkomster</i>		
Ränteutgifter netto	19 657 739: 45	19 598 524: 90
Övriga intäkter	2 756: 66	4 716: 66
	<u>Kr 19 660 496: 11</u>	<u>Kr 19 603 241: 56</u>

Fonden för riksbankens pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne

Till fonden har under 1970 influtit räntor till ett belopp av kronor 1 338 550: —. Under året upplupna, ej uppburna räntor, har inte bokförts.

Till Nobelstiftelsen har utbetalats 660 000 kronor, varav 400 000 kronor utgör 1970 års ekonomipris och 260 000 kronor förvaltningskostnader.

Av årets influtna räntor och från föregående år balanserat överskott har 950 000 kronor disponerats för obligationsköp.

Fondens ställning per den 31 december 1970 framgår av följande utdrag ur räkenskaper som upptar de till fonden ursprungligen avsatta obligationerna till marknadsvärdet vid utgången av år 1968 och de därefter köpta obligationerna till de faktiska inköpsvärdena.

Balansräkning per den 31 december 1970

Tillgångar

Obligationer utfärdade av

hypoteksinrättningar	10 965 000: —
kommuner	2 930 000: —
industrier	7 725 000: —
På räkning i riksbanken	316 474: 32
	<u>21 936 474: 32</u>

Skulder

Kapitalkonto	<u>21 936 474: 32</u>
------------------------	-----------------------

Vinst- och förlusträkning för år 1970

Utgifter

Prissumma m. m.	660 000: —
Räntor	1 555: 56
Överskott	676 994: 44
	<u>1 338 550: —</u>

Inkomster

Räntor	<u>1 338 550: —</u>
------------------	---------------------